

MONITORING JELENTÉS A FŐVÁROS 2014. ÉVI MUNKAERŐ-PIACI HELYZETÉRŐL ÉS A FŐVÁROS MUNKAERŐ-PIACI ÉS ESÉLYEGYENLŐSÉGI AKTIVITÁSAIRÓL

*Készítette: Budapest Esély Nonprofit Kft.
Lezárva: 2015. július 30.*

Készült a Fővárosi Közgyűlés megbízásából

Tartalom

1	VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	3
2	ORSZÁGOS ÉS FŐVÁROSI MUNKAERŐ-PIACI FOLYAMATOK	5
2.1	Országos munkaerő-piaci folyamatok	5
2.2	Regionális eltérések	7
2.3	Fővárosi munkaerő-piaci folyamatok	7
2.3.1	Kerületközi eltérések	8
3	A MUNKAERŐ-PIACI SZEMPONTBÓL HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CSOPORTOK JELLEMZŐI, HELYZETÜK A FŐVÁROSBAN	9
3.1	Nők	9
3.2	Kisgyermeket nevelők	10
3.3	Romák	11
3.4	Fogyatékosok és megváltozott munkaképességűek	12
3.5	Veszélyeztetett fiatalok	13
3.6	Idősek	13
3.7	Hajléktalanok	14
4	FOGLALKOZTATÁST SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK A FŐVÁROSBAN	16
4.1	A közfoglalkoztatás működése	16
4.2	Munkaerő-piaci szolgáltatások	18
5	FŐVÁROSI SZOLGÁLTATÁSOK A MUNKÁLTATÓK SEGÍTÉSÉÉRT – A TELEPÜLÉSI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM	19
5.1	Az átfogó prioritások területén végzett tevékenységek	20
5.2	Folyamatban lévő konkrét tevékenységek	20
5.3	A foglalkoztatás-fejlesztés, ezzel kapcsolatos szakmai stratégiai anyagok kidolgozása és hálózatépítés területén végzett tevékenységek	21
6	MELLÉKLET: TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK	22

1 VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Magyarországon a 2008-as gazdasági válság utáni foglalkoztatottság csökkenést és inaktivitás növekedését látszólag jól ellensúlyozták a hazai foglalkoztatás támogatási rendszerek, hiszen 2014-re az foglalkoztatási ráta 61,8%-ra nőtt, míg a munkanélküli ráta 7,8%-ra csökkent. A statisztikákat átfogóan elemezve úgy tűnik azonban, hogy a foglalkoztatási ráta 4,6 százalékpontos növekedését 60%-ban a közfoglalkoztatási potenciál növekedése idézte elő. A valamivel négymillió feletti foglalkoztatottból 175 ezer fő közfoglalkoztatott, mintegy százezer ember egy éven belüli ideje, további 350 ezer fő több mint egy éve dolgozik külföldön – így a belföldi elsődleges munkaerőpiacon becslések szerint a 6,6 millió aktív korú közül 3,4 millió dolgozik. A KSH 2015. első negyedévi adatai szerint 2008-ban az iparban foglalkoztatottak száma 1 240 ezer, 2014-ben 1 249,3 ezer fő, míg a szolgáltatási szektor a közsféra nélkül¹ 2008-ban 1 365 ezer, 2014-ben 1 193,3 ezer főt foglalkoztat.

A gazdasági aktivitás tekintetében a régiók között jelentős, a gazdasági adottságokból és infrastruktúrából következő, öröklött eltérések vannak, amelyek nehezen kompenzálódnak. A hátrányos helyzetű alföldi és dél-dunántúli régió mellett az ország középső és nyugati része viszonylag kiegyensúlyozottabban és gyorsabban fejlődik, noha a gazdasági válság hatásai ezeket a területeket is jelentősen érintették.

A főváros a jobb helyzetű régiók között is kedvező helyzetben van. A gazdasági válság hatására a foglalkoztatottak számában való visszaesés az országos átlag alatt maradt, így a foglalkoztatottak száma 2014-re a közfoglalkoztatásban, közszférában dolgozókkal, külföldi munkavállalókkal együtt már minimális mértékben (20 ezer fővel) meg tudta haladni a válság előtti szintet, így a foglalkoztatottság közel 10%-kal az országos szint felett van. Ugyanakkor a válság hatására duplájára emelkedő munkanélküliség még 2014-ben is magasabb a 2008-as szintnél, a regisztrált munkanélküliek száma közel tízezer fővel nagyobb. Ez feltételezhetően legalább részben a passzív jövedelmek körének és megszerzési lehetőségeinek szűküléséből adódik. A tipikus budapesti munkanélküli nő, 36 évnél idősebb és legalább érettségivel rendelkezik.

A monitoring jelentés első szakasza a fenti számok mögött rejlő tendenciákat, illetve az országos, regionális és budapesti foglalkoztatási tendenciákat követi nyomon részleteiben.

A monitoring jelentés második szakasza kiemelten vizsgálja a hátrányos helyzetű fővárosi társadalmi csoportok munkaerő-piaci helyzetét.

A 15-64 éves budapesti nők foglalkoztatási rátája jelentős mértékben meghaladja az országos mértéket, azonban az országos tendenciához hasonlóan a nők foglalkoztatási aránya jelentősen elmarad a férfiakétól, bérük azonos munkakörökben pedig a férfiak bérének átlagosan 70-75%-a. Ennek kompenzálása érdekében a munkáltatók egyelőre keveset tesznek. A nők munkaerő-piaci jelenlétének aránya 2008 óta nem javult, és, figyelembe véve a verseny- és közigazgatási szektorokban dolgozók nemi megoszlását, és a szektorokban tapasztalható átlagbértávoztást, bérezésük az elmúlt hat évben határozottan romlott a férfi dolgozókhoz képest.

A roma-kutatások becslése szerint a roma népesség fővárosi lélekszáma az országos lélekszám tizedére, közelítőleg 75-80 ezer főre tehető. Budapesten az aktív korú romák 64%-ának van munkája, 57%-uk pedig rendszeres munkát végez, ami országos viszonylatban kiugróan jó mutatónak tekinthető, a nemek szerinti foglalkoztatottság azonban jelentősen eltér a roma népességen belül. Míg a fővárosi roma férfiaknak több, mint 75%-a, addig a nőknek mindössze 40%-a dolgozik rendszeresen. A roma nők foglalkoztatására a romákkal kapcsolatos általános előítéletek mellett az is negatívan hat, hogy a nemi szerepekhez kapcsolódó sztereotípiák a cigány népességben még erősebben rögzültek, mint az átlagpopulációban.

A fővárosban közelítőleg 123 ezer 15-64 éves fogyatékos és tartósan egészségkárosodott (együtt: megváltozott munkaképességű) ember él, akiknek mindössze 16%-a dolgozik. A megváltozott munkaképességű emberek 61%-a viszont egyáltalán nem tartja magát alkalmasnak a munkavállalásra és nem is szeretne dolgozni – e mutató az országos értékkel megegyezik. A megváltozott munkaképességűek elhelyezkedését egészségi állapotuk mellett az akadálymentesítés hiányosságai, a velük, mint munkavállalókkal kapcsolatos előítéletek és az átlagosnál még mindig alacsonyabb végzettség is nehezíti, így a munkavállalók nagy része támogatott foglalkoztatásban dolgozik.

Az intézményi nevelésből kikerülőket a felnőtt életben többszörös hátránnyal indulnak. Ezen hátrányok egyik része a családi szocializációs minták hiányára vezethető vissza, másik része a kvalifikáció hiányából fakad.

¹ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf005c.html, (szolgáltatás közsféra nélkül = SUM G:L)

Az állami gondozottak között a 15-19 éves korosztályba tartozók 92%-a inaktív. Közülük a nagy többség még tanul, a tovább nem tanulók viszont képzetlenül vagy alacsony képzettséggel kerültek ki a munkaerőpiacra. A kvalifikációs hiányosságok mellett a támogató közeg hiánya erősen munkakeresést gátló tényező, így a volt „intézetisek” gyakran fekete vagy alkalmi munkák végzésére kényszerülnek, és körükben nagyobb a kriminalizálódás és a hajléktalanná válás veszélye is. Egyes becslések szerint a fővárosi hajléktalanok körében az intézményi nevelésből kikerülők aránya eléri a 25-30%-ot.

Budapesten az idős népesség aránya magasabb az országos átlagnál, és növekszik – míg 1980-ban 20,3% volt, 2011-ben 25,4%. A 64 év feletti foglalkoztatottak aránya is magasabb Budapesten, az országos átlag közel duplája (7%), ami az uniós átlagtól mindössze 1%-kal marad el, ideális foglalkoztatási viszonyokról azonban az ő esetükben sem beszélhetünk. Igaz ugyan, hogy az idős és idősödő korú fővárosi munkavállalók nagyobb részben magasabb beosztásban, jobb körülmények között dolgoznak, a hazai munkavállalók átlagához hasonlóan azonban lényegesen hamarabb hagyják el a munkaerőpiacot, mint az uniós átlagos polgárai. Különösen igaz ez a nők esetében, akik az 50 feletti foglalkoztatottak között jelentősen alulreprezentáltak.

A fővárosban közelítőleg 9 ezer hajléktalan ember él. Közülük kb. négyezer fő tartós lakhatást biztosító intézményekben lakik, ezek közel harmada alkalmilag vagy rendszeresen dolgozik. Az alacsony küszöbű ellátásba bekapcsolt vagy közterületen élő hajléktalanok azonban a munka világából ki vannak rekesztve, legfeljebb alkalmilag és feketén jutnak munkához. A Budapest Esély 2013-14-es felmérése szerint az ő helyzetükben a közfoglalkoztatás biztosítja az egyetlen kvázi rendszeres és legitim jövedelemszerzési lehetőséget, ami háztartási bevételeik jelentős és nehezen pótolható részét adja. Ez okozza, hogy az elmúlt években erőteljesen megemelkedett a hajléktalanok körében a közfoglalkoztatásra jelentkező személyek száma.

A 2010-2014 közötti időszakban Budapesten a foglalkoztatást segítő szolgáltatások is változtak. E szolgáltatások jelentős része állami szervezésűvé, illetve finanszírozásúvá vált. A Fővárosi Önkormányzat, illetve szervezeti egységeinek és a kerületi önkormányzatoknak elsősorban a közfoglalkoztatás megszervezése során állnak fenn kötelezettségei, de közös feladataik vannak a munkanélküliek segélyezésének, szűrésének, továbbá a munkaerőpiacra kivezetést segítő beavatkozások tervezésének és működtetésének területén is. A Fővárosi Önkormányzat kötelező feladata e területen elsősorban a hajléktalanokra irányul. A monitoring jelentés harmadik szakasza a fővárosi álláskeresők számára nyújtott aktív típusú szolgáltatások mérlegével, elsősorban a közfoglalkoztatás és a munkaerő-piaci tanácsadás adataival foglalkozik.

Budapest Főváros Kormányhivatalának Munkaügyi Központja 2014 év végéig, mintegy 5375 fővárosi hajléktalan – vagy fővárosi bejelentett lakcímmel nem rendelkező – álláskeresőt regisztrált. Ez a szám lényegében megegyezik a 2013 évben regisztráltak létszámával (5395).

2013-ban a Budapest Esély 14, 2014-ben 12 közmunka programot indított. A 2013-as év során összesen 895 fő kereste fel a Budapest Esély ügyfélszolgálatát, 665 fővel kötöttek munkaszerződést, mintegy másfélszer annyival, mint 2012-ben. A 2014-es év foglalkoztatási adatai a 2013-as év mutatóit is felülmúlták, az átlaglétszám szinte duplájára, 235 főre emelkedett, a 2013-ban jellemző, négy hónapos munkaszerződéseket pedig felváltotta a hat hónapos vagy annál is hosszabb foglalkoztatási időtartam, mely a munkavállalók szociális egzisztenciája szempontjából komoly előrelépés.

Az álláskeresők munkába segítése a Budapest Esély három szolgáltatási csoportjában történik. A cég egyrészt a közfoglalkoztatásra jelentkezők, illetve az ott dolgozóknak, másrészt az EU-s támogatású foglalkoztatás-fejlesztő projektek résztvevőinek, harmadrészt a Munkaügyi Központok kiszervezésében, az általuk közvetített álláskeresőknak segít bejutni a piaci munkahelyekre. 2013-14-ben a Társaság a 30/2000.(IX.15.) GM rendelet alapján nyújtott munkaerő piaci szolgáltatást ügyfeleinek, összesen két erre irányuló, áthúzódó program keretében. A 2013-14-es programba 1 607 főt, 2014-15-ben 1 242 főt vontak be, a képzések és tanácsadások segítségével munkát találó ügyfelek aránya pedig mindkét évben meghaladta a szerződésben vállalt 20%-ot.

A monitoring jelentés utolsó szakasza a főváros által a foglalkoztatás fejlesztése érdekében a munkáltatóknak és segítő szakembereknek nyújtott szolgáltatások körét, illetve a kapcsolódó települési esélyegyenlőségi program 2010 óta történő végrehajtását (hangsúlyosan a 2013-14-es tevékenységeket) részletezi.

2 ORSZÁGOS ÉS FŐVÁROSI MUNKAERŐ-PIACI FOLYAMATOK

2.1 Országos munkaerő-piaci folyamatok

Magyarországot, a rendszerváltás előtt az egyoldalú gazdaságszerkezet (a nehézipar túlsúlya a gazdaságban), a piaci verseny kikapcsolása jellemezte. A politikai ideológia a teljes foglalkoztatás megteremtését hirdette, a gazdaság folyamatos munkaerőhiánnyal küzdött, miközben a termelés hatékonysága igen alacsony volt. 1960 és '80 között Magyarországon az aktív korú népesség több mint 70%-a dolgozott. A munkanélküliség ekkor még csak 'kapun belüli' formában létezett. A rendszer a munkaerő túlkínálatot túlfoglalkoztatással, a termelékenység csökkentésével vezette le.

A rendszerváltást követő gazdasági válság nyomán meredek emelkedésbe fordult a munkanélküliség, 1,5 millió munkahely szűnt meg a szocialista gazdaság összeomlása nyomán. A munkanélküliség tömeges tapasztalat lett széles rétegek számára. A megugró munkanélküliségi ráta a csúcspontját 1993-ban érte el (11,4%-os értékkel), ez évben csaknem 700 ezren regisztrálták magukat a munkaügyi hivatalokban. A kilencvenes évek elején az egyik legjelentősebb alkalmazkodási stratégiaként volt megfigyelhető a leszázalékolás segítségével való rendszeres jövedelemhez hozzájutás, így a munkanélküliség növekedése mellett, rövid időn belül jelentősen növekedett a munkaerőpiacról kivonuló, aktív korú inaktívak száma. A kilencvenes évek közepétől az évtized végéig Magyarországon a GDP előbb lassabb, majd gyorsabb ütemben kezdett növekedni, ennek megfelelően a munkaerő-piaci folyamatok kedvező fordulatáról is 1997-től kezdve beszélhetünk: ekkor a munkanélküliség folyamatos csökkenése mellett a foglalkoztatottság bővülése is elkezdődött, mely az ezredforduló után is kitartott. Ugyanakkor, bár ebben az időszakban Magyarország esetében az EU átlagával megegyező, vagy az alatti munkanélküliségi ráta jelentkezett, a foglalkoztatási színvonal érdemben elmaradt az EU-ra jellemző átlagos értéktől, melyhez a gazdaságilag inaktív aktív korúak magas száma és aránya párosult. A szakpolitika ugyanakkor folyamatosan törekedett a munkaerő-piaci aktivitás fokozására, melynek részeként sor került az öregségi nyugdíjkorhatár emelésére, a korengedményes nyugdíjba vonulás lehetőségének minimalizálása, a rokkantnyugdíjazás feltételeinek szigorítása és rokkantnyugdíjasok státuszának, munkavégző-képességének felülvizsgálatára. Már 2007-ben figyelmeztető jelnek volt tekinthető, hogy munkanélküliség 10 éves csúcsra kúszott, s ismét elérte az 1998-ra jellemző értéket.

A hazai munkaerőpiacra a 2008. év végén kirobbant globális gazdasági válság súlyos hatást gyakorolt. A foglalkoztatottak létszáma a 2008. év végétől egy éven belül jelentős mértékben, közel 100 ezer fővel esett, és érdemi javulást a 2010-es év sem hozott. A 15-64 éves népesség foglalkoztatási rátája 57%-ról 55%-ra csökkent 2009-ben, és 2010-ben sem emelkedett. 2011-ben már enyhe növekedés következett be a foglalkoztatottak számában. 2012-14 között ez a tendencia folytatódott, illetve tovább erősödött. 2013-ra a 15-64 éves népességet tekintve a foglalkoztatási ráta kis mértékben már meg is haladta a válság előtti szintet (58%), 2014-ben pedig határozott mértékben tovább emelkedett, immár jelentősen meghaladva a válság előtti értéket (62%). A munkanélküliek száma a 15-64 éves népességben 2008-tól 2010 végéig közel 150 ezer fővel emelkedett, majd 2012 végéig stagnált, vagyis a javuló foglalkoztatási mutatókhoz még nem társult a munkanélküliek számának csökkenése. 2013-ban a munkanélküliek számában kisebb mértékű csökkenés következett be, ugyanakkor ez az érték a válság előtti szintet még mindig jelentős mértékben meghaladta. 2014-ben azonban a munkanélküliek száma meredek csökkenésbe váltott, egy év alatt több mint 100 ezer fővel csökkent, megközelítve a 2008. évi értéket. 2008 után a gazdaságilag aktív népesség száma évről évre nőtt, az aktivitási arány 2013-ban tízéves csúcsra, 65%-ra emelkedett a 15-64 éves népességben, 2014-ben pedig ezt is meghaladta két százalékponttal (67%). Ez azt jelenti, hogy a magyar munkaképes korú népesség egyre nagyobb arányban van jelen a munkaerőpiacon, dolgozik, vagy munkát keres. Ezzel párhuzamosan a 15-64 éves korú inaktívak száma folyamatosan csökkenő tendenciát követett az elmúlt években. (1. sz. táblázat)

Az inaktívak munkaerő-piaci aktivizálódásában fontos szerepet játszott, hogy a válság az inaktívak egy rétegét nálunk is aktív álláskeresésre ösztönözte, azonban e mellett az inaktívak számának csökkenése – a válságtól függetlenül – egy hosszabb folyamat eredménye. Ugyanis a megváltozott munkaképességű embereket érintő támogatási rendszer jelentősen, több lépcsőben szűkült az elmúlt 10 évben (már a válságot jóval megelőző időszakban is jelentkeztek jogosultsági szűkítések), illetve a tényleges álláskeresés hiányát a korábbinál szigorúbban szankcionálták. A KSH éves munkaerőfelvétel-vizsgálata mellett a 2011. évi népszámlálás adatai is megerősítik azt az országos képet, hogy 2001 óta a 15-64 éves inaktívak számának drasztikus csökkenése, főként a több lépcsőben, egyre szűkülő állami transzfer-kereseti lehetőségekből (szociális, rokkantsági transzferek) kiesők munkaerő-piaci aktivizálódása miatt következett be. (1. sz. táblázat) A 15-64 éves népesség

2014. évi munkaerő-piaci státuszát részletesen vizsgálva megállíthatjuk azt is, hogy a foglalkoztatottak körében relatíve alacsony a részmunkaidős foglalkoztatottak aránya (mindössze 6%-os). A határozott idejű szerződéssel foglalkoztatottak aránya megközelíti a 10%-ot, azonban jelentősen árnyalja a képet, ha hozzátesszük, hogy a határozott idejű munkaszerződéssel rendelkezők közel felét a közfoglalkoztatás keretében dolgozók teszik ki. A külföldön dolgozó, de Magyarországon háztartással rendelkező foglalkoztatottak száma 2014-ben 100 ezer főre volt tehető. A munkanélküliek közel fele egy évnél régebben keres munkát sikertelenül. A munkaerő-piaci szempontból inaktívak 17%-a szeretne dolgozni, de nem keres aktívan munkát. (2. sz. ábra)

Európai Unió viszonylatban megállapítható, hogy 2014-ben Magyarország a 15–64 évesekre számított 61,8%-os foglalkoztatási rátájával a 28 uniós tagország között a 19. helyen állt, megelőzve ezzel nemcsak a tartósan munkaerő-piaci gondokkal küzdő dél-európai országokat, de például Írországot, Lengyelországot, Szlovákiát és Romániát is. Az Unió mezőnyében ezzel 2008-hoz képest jelentős javulást tud felmutatni (közel 5%-os növekedés mellett, jelentősen meghaladva a válság előtti értéket), hiszen akkor ugyanezen mutató szerint a 26. helyen állt, mindössze egy tagországot megelőzve. A munkanélküliségi rátát tekintve még szembetűnőbb a javulás, 2014-ben Magyarország a 11. helyen állt a tagországok között, miközben 2008-ban még a 20. helyen állt. (3. sz. táblázat)

A munkaügyi szervezetenél regisztrált állás keresők száma a 2000-es évek elejének mérsékelt növekedéséből a válság 2008-as kitörése után, 2009-ben jelentős növekedésbe váltott Magyarországon (egy év alatt 128 ezer fővel nőtt). A regisztrált állás keresők létszámának alakulásában érdemi pozitív fordulatról 2012 végéig nem beszélhettünk. 2013 végén azonban számuk jelentősen, 155 ezer fővel csökkent 2012-höz képest, és jelentősen alulmúlta (63 ezer fővel) a válság munkaerő-piaci hatásainak begyűrűzése előtti, 2008-as év végi szintet is (477 ezer fő).² 2014 végére a regisztrált állás keresők száma még tovább csökkent (391 ezer főre), vagyis a gazdasági aktivitási mutatókban látható pozitív tendenciák a regisztrált állás keresők számának alakulásában is egyértelműen megmutatkoztak az utóbbi két évben. (4. sz. ábra) A 2013. és 2014. évi gazdasági aktivitási mutatókból, valamint a regisztrált állás keresők számának alakulásából egyértelműen pozitív munkaerő-piaci fordulat jelei bontakoznak ki. Az ellátási rendszer 2012. évi átalakítása következtében a regisztrált állás keresőket érintő ellátásokban részesülők száma is drasztikusan csökkent. A nyilvántartott állás keresők egy része önhibáján kívül esett ki a támogatási rendszerből, mert nem tudott közfoglalkoztatáshoz vagy közhasznú önkéntes munkalehetőséghez jutni, így nem tudta teljesíteni a bérpótló juttatásra jogosultságot eredményező ledolgozott legalább 30 munkanapot. (5. sz. ábra)

Már 2009-ben, a munkaerőpiacon megjelenő kínálati többlet „felszívása”, valamint a válság negatív munkaerő-piaci hatásainak mérséklése érdekében az akkori kormány a közfoglalkoztatásba bevont személyek számának jelentős növelését tűzte ki célul. A 2010. évi kormányváltás után a megalakuló kormány a korábbinál még jelentősebb szerepet szánt a közfoglalkoztatásnak. A közfoglalkoztatásba vont munkanélküli emberek száma évről évre növekedett. A közmunka foglalkoztatási szerepének felértékelődését jól mutatja, hogy a 2012–2013-as időszakban a foglalkoztatottak számának közel 128 ezer fős növekedésének 60%-a egyértelműen a közfoglalkoztatás növekedéséből adódott. 2013-ban – az intézményi munkaügyi statisztika adatai szerint – közfoglalkoztatás keretében éves átlagban már 129 ezer főt alkalmaztak, míg 2014-ben már 183 ezret. A korábbi évektől eltérően, 2013-ban és 2014-ben, a téli közfoglalkoztatási program hatására megszűnt a közfoglalkoztatás éven belüli ciklikusága, a közfoglalkoztatott létszám az év utolsó két hónapjában volt a legmagasabb. A Magyar Nemzeti Bank előrejelzése alapján a közfoglalkoztatásba bevont személyek számának további növekedésére lehet számítani (számuk 2016-ban már elérheti a 254 ezer főt). (6. sz. ábra) Ugyanakkor érdemes azt is megjegyezni, hogy bár a közfoglalkoztatottak száma a foglalkoztatottak számának növekedéséhez jelentős mértékben hozzájárult a 2013. és 2014. évben, a közfoglalkoztatottak számával korrigált foglalkoztatási színvonal is elérte 2014-ben a 2008-ban kibontakozó válság előtti szinteket. (7. sz. ábra)

A külföldön dolgozók helyzete is egyre több figyelmet kap, egyrészt, mivel Magyarországról inkább csak a válság után indult erősebb kivándorlás, ellentétben más közép-kelet-európai országokkal, másrészt mert kiderült, hogy a külföldön munkát vállalók is javítják a hazai foglalkoztatási adatokat. A külföldön dolgozó magyarok pontos létszámáról nem állnak rendelkezésre statisztikák, azonban a KSH munkaerő-felmérés bizonyos változások jelzésére alkalmas. A felmérés a külföldön dolgozók közül azokat veszi számba, akiket a válaszolók háztartásuk tagjaként azonosítanak, rendszeresen haza járnak, és jövedelmükkel hozzájárulnak az adatot szolgáltató háztartás tagjainak megélhetéséhez. A felmérés nem tartalmazza azoknak a háztartásoknak az adatait, amelyeknek minden tagja külföldön tartózkodik, így a háztartás megélhetési költségei is külföldön merülnek fel. Azokról a külföldön dolgozó magyarokról nem tud a statisztika, akiket egyetlen magyar háztartás

² Forrás: NFSZ, regisztrált állás keresőkre vonatkozó adatok idősorai

sem tekint tagjának, mert teljes családként vagy egyedülálló felnőttként kezdtek külföldön dolgozni, és azok is kiesnek, akik már egy évnél régebben elhagyták a magyar munkaerőpiacot. Így a számokból legfeljebb a trendre lehet következtetni, a külföldön dolgozók pontos száma nem derül ki a munkaerő-piaci statisztikából. A felsoroltak alapján az itthon háztartással rendelkező, külföldön munkát vállaló magyarok létszáma az utóbbi években növekedett, 2013-ban éves átlagban elérte a 98 ezer főt. 2014-ben már ennél is többen dolgozhattak külföldi telephelyen, döntően Ausztriában, Németországban, illetve az Egyesült Királyságban. Ezen felül a KSH és a SEEMIG – 8 ország részvételével futó Európai Unió társfinanszírozott transznacionális – program kutatói által közreadott, a 2013. évre vonatkozó becslés, további 350 ezer főre teszi azon magyar állampolgárok számát, akik Magyarországot 1990 után hagyták el, és itthon nem rendelkeznek háztartással, illetve egy évet meghaladó ideje élnek az ország határain kívül. 2014-ben minimum további 31 500 magyar állampolgár távozott legalább egy évre külföldre. Ez a szám majdnem másfélszer annyi, mint egy évvel korábban, és csaknem hat és félszer annyi, mint 2009-ben. Összességében tehát a külföldön dolgozó magyarok jelenlegi, teljes lélekszámára vonatkozó 420-500 ezer fő közötti becslések nem tekinthetők a valóságtól elrugaszkodottnak. Az aktív korú népesség kivándorlásának jelenségére, az ebből fakadó humán erőforrás veszteség megelőzésére kiemelt figyelmet kell fordítani, mivel a KSH felmérései is rámutatnak, hogy külföldre túlnyomórészt a fiatalabbak mennek: a kivándorló magyarok 77%-a még nincs 40 éves, sőt, 44%-uk 30 év alatti.

2.2 Regionális eltérések

A rendszerváltozás utáni Magyarország munkaerőpiacát hagyományosa jelentős területi különbségek jellemzik. A szocializmus gazdaságának egyenlősítő, állami tulajdonú, nem profitorientált gazdaságának sajátossága volt, hogy lefojtotta a regionális különbségeket, mesterségesen tartott fenn egy olyan gazdasági rendszert, amely a rendszerváltozást követően összeomlott. A nyugati piacgazdaságokhoz képest a gyáripari foglalkoztatás kb. kétszeres volt (az átmenet kb. a gyáripari munkások 50%-ának leépítésével jár), jellemző volt a szocialista blokk országaira, hogy egyes településeken a teljes foglalkoztatás egy vállalathoz, nagyvállalathoz kapcsolódott, ezért az állami üzemek bezárása egyes kistérségeket az országos mértéknél jobban érintett. A szocialista termelés koncentrálódása miatt a munkanélküliségi ráta régiók szerinti szóródása a nyugati piacgazdaságokéit jelentősen meghaladta.

A külföldi tőke 90-es évek második felében felpörgő, regionális megoszlását tekintve egyenlőtlen betelepülése tovább növelte az egyenlőtlenségeket. A '90 évek folyamán, majd az ezredforduló utáni folyamatokban is az országon belül a konjunktúra területileg eltérő mértékű erősödése, az ország nyugat-keleti megosztottsága rajzolódott ki. Kelet-Magyarország nem csak kedvezőtlenebb helyzetből indult, de kedvezőtlenebb adottságai folytán vontatottabban is tudott bekapcsolódni a gazdasági átalakulásba. A magyar munkaerőpiacot jellemző területi egyenlőtlenségek az elmúlt időszakban is fennmaradtak.

A foglalkoztatási folyamatok 2014. évi regionális különbségeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a közép-magyarországi (66%), a nyugat-dunántúli (65,8%) és a közép-dunántúli régió (64,3,9%) foglalkoztatási rátája jelentős mértékben meghaladta az országos átlagot (61,8%). Ugyanakkor a dél-alföldi régióé (59,7%) kisebb, a dél-dunántúli (58,6%), az észak-alföldi (57,3%) és az észak-magyarországi régióé (55,7%) jelentős mértékben elmaradt attól. A munkanélküliségi ráta tekintetében (7,8% országosan) az észak-magyarországi (10,5%) és az észak-alföldi régió (11,9%) mutatója jelentősebb, míg a dél-alföldi régió (9%) mutatója kisebb mértékben haladta meg az országos értéket. A legalacsonyabb munkanélküliségi rátával Magyarországon a nyugat-dunántúli régió bírt (4,6%), ennél kissé magasabb érték jelentkezett a közép-dunántúli (5,6%) és a közép-magyarországi régióban (6,2%). (8. sz. táblázat) A regisztrált álláskeresők számát (391 ezer fő) tekintve megállapíthatjuk, hogy a legtöbben az észak-alföldi (93 ezer fő) és az észak-magyarországi régióban (75 ezer fő) szerepeltek álláskeresőként a munkaügyi szervezet nyilvántartásában, míg legkevesebben a közép-dunántúli (32 ezer fő) és a nyugat-dunántúli régióban (22 ezer fő). A regisztrált álláskeresők gazdaságilag aktív népességhez viszonyított arányát vizsgálva a legmagasabb arányszámokat az észak-alföldi (15 %) és az észak-magyarországi régióban (16,3 %), míg a legalacsonyabb a közép-magyarországi és a nyugat-dunántúli régióban (egyenként 4,9 %) volt. (9. sz. ábra és 10. sz. táblázat.)

2.3 Fővárosi munkaerő-piaci folyamatok

A Közép-magyarországi Régió, azon belül Budapest az ország gazdasági és innovációs motorjaként, a működő tőke befektetések kiemelt célpontjává vált, így a konjunktúra erősödése, valamint a munkaerőpiac szempontjából az ország legkedvezőbb helyzetű térségévé tudott válni. A főváros foglalkoztatási színvonala évről évre jelentős mértékben meghaladta az országos átlagot, míg a munkanélküliség téynyérése az országos

átlaghoz képest sokkal kisebb mértékű volt. Ezzel együtt a 2008-ban kezdődő és 2009-ben súlyosbodó gazdasági recesszió a főváros gazdasági teljesítményét is erőteljesen érintette. A fővárosi népesség – a KSH éves munkaerő-felvétel vizsgálataiban közölt – gazdasági aktivitási mutatóit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a fővárosban a globális gazdasági válság begyűrűzése utáni időszakban, az országos folyamatokhoz hasonlóan, negatív munkaerő-piaci folyamatok jelentkeztek, azonban a 15-64 éves népességben a foglalkoztatottak számának visszaesése az országos visszaeséshez képest kisebb mértékű volt. A visszaesést követően a foglalkoztatási ráta 2012-ben már emelkedni tudott, 2013-ra meghaladta (20 ezer fővel) a válság előtti szintet, a foglalkoztatási ráta pedig megegyezett a 2008. évi értékével. 2014-re a foglalkoztatási ráta további 3 százalékpontot emelkedett, (67,5%-ra), így egyértelműen megállapíthatjuk, hogy a fővárosban tartósan pozitív foglalkoztatási folyamatok bontakoztak ki. A 15-64 éves népesség körében az aktivitási arány 2012-ben és 2013-ban már 70% feletti értéket ért el, 2014-ben megközelítette a 72 %-ot, a válság hatására több mint duplájára emelkedő munkanélküliségi ráta a 2010-es 9,7%-ról 2014-re mindössze 6%-ra csökkent – ami még mindig 2%-kal magasabb a válság előtti szintnél. (11. sz. táblázat)

A fővárosi gazdasági aktivitás mutatóit összehasonlító aspektusban vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a főváros foglalkoztatási rátája 2014-ben 1,5 százalékponttal haladta meg a közép-magyarországi régió, közel 6 százalékponttal Magyarország foglalkoztatási rátáját és e tekintetben már 3 százalékponttal meghaladta az EU-28-ak átlagának szintjét is. A munkanélküliségi ráta tekintetében a fővárosi mutató a közép-magyarországi régió értékétől 0,2 százalékponttal, az országos mutatótól pedig 1,8 százalékponttal elmaradt. Vagyis a korábbi évekhez hasonlóan a fővárost az országos átlagnál érdemben kedvezőbb munkaerő-piaci mutatók jellemzik. (12. sz. táblázat) A regisztrált álláskereső számában a 2008-ban fellángolt globális gazdasági válság hatására a fővárosban is jelentős növekedés következett be. 2010-ben számuk több mint duplájára, közel 48 ezer főre nőtt. 2012-re ez az érték tovább növekedett, a 48 ezer főt is meghaladta, csökkenés csak 2013 végére következett be, mintegy 10 ezer fős nagyságrendben, majd 2014-ben további mintegy 4 ezer fővel, megközelítve a 34 ezer főt, ami a 2008-as értéknél még mindig 10 ezerrel több munkanélkülit jelent. A regisztrált fővárosi álláskeresők 2014. év végi összetételéről megállapíthatjuk, hogy többségük nő volt (53%), és jellemzően a 36-55 éves korosztályból kerültek ki (48%), 51%-uk érettségivel, vagy magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik. (13. sz. táblázat) A fővárosi regisztrált álláskeresők 53%-a 2014-ben nem részült semmilyen pénzbeli ellátásban, foglalkoztatást helyettesítő támogatásban 24%-uk, álláskeresői járadékban 13%-uk, álláskeresői segélyben közel 10%-uk részesült.

2.3.1 Kerületközi eltérések

Mivel a KSH éves munkaerő-felvétele módszertani okok miatt nem közöl kerületi bontású adatokat, a kerületi szintű elemzések csak a publikált népszámlálási adatok feldolgozásával, illetve a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat álláskeresőkre vonatkozó kerületi szintű adatközlései alapján végezhetőek el.

A 2013-ban publikált 2011. évi népszámlálási alaptáblák alapján a teljes népességre vetített legmagasabb munkanélküliségi rátával (6% feletti) a VII., VIII., XXI., XXIII. kerületek bírtak, míg a legalacsonyabbal (4% alatti) az I., II. és XII. kerületek.³ A fővárosi regisztrált álláskeresők viszonylatában jelentkező kerületközi eltéréseket vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a 2008-tól a 2011. év végéig tartó időszakban minden fővárosi kerületben jelentős mértékben nőtt a regisztrált álláskereső száma. 2013-tól következett be egyértelműen a fordulat, amely után a 2014. évben számuk, ha eltérő mértékben is, de minden kerületben csökkent. 2014-ben a legtöbb regisztrált álláskereső (2000 fő feletti számban) a VIII., IX., XIII., XIV és IV. kerületekben lakott. A regisztrált álláskereső száma 2014-ben, az utolsó két év csökkenő tendenciája ellenére, még minden kerületben meghaladta a 2008. évi értéket, egyes kerületekben kiugró mértékben. A 2008-as értéknek még mindig közel háromszorosa jellemezte a IX. kerületet, és közel duplája a X., XVII., XX. kerületeket. (14. sz. ábra)⁴

Összegezve megállapíthatjuk, hogy Magyarországon a válság utáni foglalkoztatottság csökkenést és inaktivitás növekedését látszólag jól ellensúlyozták a hazai foglalkoztatás támogatási rendszerek, hiszen 2014-re az foglalkoztatási ráta 61,8%-ra nőtt, míg a munkanélküli ráta 7,8%-ra csökkent. A statisztikákat átfogóan elemezve úgy tűnik azonban, hogy a foglalkoztatási ráta 4,6 százalékpontos növekedését 60%-ban a közfoglalkoztatási potenciál növekedése idézte elő. A valamivel négy milliő feletti foglalkoztatottból 175 ezer fő közfoglalkoztatott, mintegy százezer ember egy éven belüli ideje, további 350 ezer fő több mint egy éve dolgozik

³ Forrás: KSH, 2011. évi népszámlálási alaptáblák

⁴ Forrás: NFSZ, regisztrált álláskeresőkre vonatkozó adatok idősorai

külföldön – így a belföldi elsődleges munkaerőpiacon becslések szerint a 6,6 millió aktív korú közül 3,4 millió dolgozik. A KSH 2015. első negyedévi adatai szerint 2008-ban az iparban foglalkoztatottak száma 1 240 ezer, 2014-ben 1 249,3 ezer fő, míg a szolgáltatási szektor a közsféra nélkül⁵ 2008-ban 1 365 ezer, 2014-ben 1 193,3 ezer főt foglalkoztat.

A gazdasági aktivitás tekintetében a régiók között jelentős, a gazdasági adottságokból és infrastruktúrából következő, öröklött eltérések vannak, amelyek nehezen kompenzálódnak. A hátrányos helyzetű alföldi és dél-dunántúli régió mellett az ország középső és nyugati része viszonylag kiegyensúlyozottabban és gyorsabban fejlődik, noha a gazdasági válság hatásai ezeket a területeket is jelentősen érintették.

A főváros a jobb helyzetű régiók között is kedvező helyzetben van. A gazdasági válság hatására a foglalkoztatottak számában való visszaesés az országos átlag alatt maradt, így a foglalkoztatottak száma 2014-re a közfoglalkoztatásban, közszférában dolgozókkal, külföldi munkavállalókkal együtt már minimális mértékben (20 ezer fővel) meg tudta haladni a válság előtti szintet, így a foglalkoztatottság közel 10%-kal az országos szint felett van. Ugyanakkor a válság hatására duplájára emelkedő munkanélküliség még 2014-ben is magasabb a 2008-as szintnél, a regisztrált munkanélküliek száma közel tízezer fővel nagyobb. Ez feltételezhetően legalább részben a passzív jövedelmek körének és megszerzési lehetőségeinek szűküléséből adódik. A tipikus budapesti munkanélküli nő, 36 évnél idősebb és legalább érettséggel rendelkezik.

3 A MUNKAERŐ-PIACI SZEMPONTBÓL HÁTRÁNYOS HELYZETŰ CSOPORTOK JELLEMZŐI, HELYZETŰK A FŐVÁROSBAN

3.1 Nők

A nők foglalkoztatási színvonala Magyarországon jelentős mértékben elmarad az Unió átlagától. Magyarországon a népszámláláskor a nők 15-64 éves népességen belül aránya 51%-os, míg a foglalkoztatottakon belüli arányuk mindössze 46%-ot tesz ki. Az aktív korú inaktívak körében a nők aránya 59%-os, a nők foglalkoztatási rátája pedig közel 10%-kal kisebb (50,6%) a férfiakénál (60,4%). Ezek a tendenciák a budapesti munkaerőpiacra is jellemzőek. A 2011-es népszámlálás adatai szerint a budapesti nők 37,23%-a dolgozott, míg ez az arány a férfiaknál 47,55%. (15. sz. táblázat) A 2014 végén, Budapesten regisztrált álláskereső 53%-a nő. A 15-60 éves budapesti női foglalkoztatottak között a 15-29 és az 50 feletti korosztályok különösen alulreprezentáltak, míg a munkanélküliek között az 50 alatti korosztályokban a nők minden korcsoportban létszamarányuk feletti számban vannak jelen. (16. sz. táblázat) E mellett tetten érhető az a tendencia, hogy a tartósan állást keresők körében a nők aránya az álláskereső időtartamának elhúzódásával növekszik.

A nők hátrányos helyzetével nemcsak foglalkoztatás arányai, hanem körülményei, például az előmeneteli lehetőségek vagy a jövedelmi viszonyok terén is találkozhatunk. A munkahelyi lehetőségek előmenetel kapcsán tapasztalható egyenlőtlenséget üvegplafon szindrómának nevezik. Ez a jelenség szinte minden ágazatban megfigyelhető: a szervezeten belüli ranglétrán felfelé haladva egyre csökken a nők aránya, még azokban a szektorokban is (pl. egészségügy, oktatás, szociális szektor), ahol a dolgozók összlétszámát tekintve a nők társadalmi jelenlétükhöz képest egyébként felülreprezentáltak. Dacára annak, hogy a felsőfokú oktatásból kikerülők között a nők átlagosan társadalmi arányaiknak megfelelően vannak jelen, így rendelkezésükre áll az a tudás, amellyel vezetői posztot tölthetnének be.

A jövedelmek között országos átlagban mintegy 20-25% különbség tapasztalható, a férfiak javára. Egy budapesti nő átlagban 70-75%-át keresi egy azonos munkakört ellátó férfi jövedelmének, vidéken ez az arány valamivel jobb, 80-85%. A nők-férfiak kereseti viszonyait a munkavállalók szektoronkénti megoszlása is befolyásolja. A versenyszektorban elérhető átlagbér 2008-2014 között mintegy 39%-kal emelkedett, míg a szektorban dolgozók között a nők aránya kb. 5%-kal csökkent. A foglalkoztatottaknak az iparban mindkét évben nagyjából 30%-a nő, míg a szolgáltatási szektorban 2008-ban a munkavállalók 47%-a nő, míg 2014-ben, a szolgáltatásokban foglalkoztatottak számának általános, 10%-ot meghaladó mértékű emelkedése mellett nők aránya 42%-ra csökkent. A költségvetési szektorban a női foglalkoztatottak aránya 2008-ban 63%, sőt a nők aránya 2014-re 14%-kal nőtt, míg a férfiaké 38%-kal csökkent a 2008-as bázishoz képest. Ugyanakkor, amíg 2008-ban az átlagbér közel 10%-kal meghaladta a versenyszektorét, 2014-re 17%-kal alatta maradt. Bár a költségvetési szektor átlagbérei a két időszak között mintegy 5%-kal nőttek, a szektoron belüli ágazatokból

⁵ https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qlf005c.html, (szolgáltatás közsféra nélkül = SUM G:L)

legkevesebbet azokban keresnek, ahol a nők foglalkoztatottsága a legmagasabb. Az egészségügyi és oktatási szektor bére is a versenyszféra bérek alatt marad, míg a szociális ágazat átlagbére a versenyszféra átlagbéreknek mindössze 40%-a, saját szektora átlagbérenek is csupán 49%-a. Ráadásul ez az egyetlen olyan ágazat, amelyben 2008-ról 2014-re az átlagbér kétharmadára esett vissza. (17. sz. táblázat)

Összegezve elmondható, hogy a nők munkaerő-piaci jelenlétének aránya 2008 óta nem javult, és, figyelembe véve a verseny- és közigazgatási szektorokban dolgozók nemi megoszlását, és a szektorokban tapasztalható átlagbérváltozást, bérezésük az elmúlt hat évben határozottan romlott a férfi dolgozókhoz képest.

3.2 Kisgyermeket nevelők

A nők a fentiekben részletezett alacsonyabb foglalkoztatási szintje jelentős mértékben a kisgyermekesek alacsony foglalkoztatási arányából fakad (vö.: 30 alatti korosztály alulreprzentáltsága a foglalkoztatottak körében, 16. sz. táblázat). A 3 év alatti gyermeket nevelő nők esetében a foglalkoztatási ráta 14%-os, ami Európában a legalacsonyabb. Tény, hogy amíg egy férfi munkavállalási esélyeit a megszületett gyermek 9-10%-kal növeli, egy nőét ugyanilyen mértékben rontja. A 15-64 éves népességbe tartozók több mint negyede gondoskodik 15 évesnél fiatalabb gyermekről, ez az arány a két nemre nézve alig két százalékos különbséget mutat. A munkaerő-piaci jelenlétet tekintve azonban nagyobb különbségeket tapasztalunk: míg a gyermeket nevelő férfiaknak mindössze 2%-a jelezte, hogy a gyermeknevelés negatív hatással volt munkaerő-piaci státuszára, a nők esetén ez az arány közel egyharmados⁶. Ennek oka a munkáltatók kisgyermekes nőkkel kapcsolatos előítéleteiben gyökerezik. A munkáltatók által a női munkavállalókkal kapcsolatban észlelt leggyakoribb problémák⁷ a munkaidő és a család összeegyeztetésének nehézsége, illetve a továbbtanulással kapcsolatos rugalmatlanság, amely okaként előző probléma: a munka és magánélet összeegyeztetésének nehézségei tárhatóak fel. A közép és felső vezetésben a nők alulreprzentáltságát a cégek közül szignifikáns arányban nem jelezték vissza problémaként, noha a jelenség maga a megkérdezett cégek szinte mindegyikében tapasztalható. A problémák megoldásának szándékával munkaidővel kapcsolatos kedvezményeket, részmunkaidőt szívesen biztosít a munkáltatók kisebb része, azonban a továbbképzési lehetőséghez, előmenetelhez jutás támogatására nem alkalmaznak eszközöket. Ez esetben az egyenlő bánásmód gyakorlatba ültetésével érvelnek amely gyakorlat legtöbbször egyenlőség helyett egyformaságot jelent, így a munkáltató minden jó szándéka mellett is a nők közvetett diszkriminációját eredményezi. Tény azonban, hogy a nyugat-európai vagy észak-amerikai vállalati kultúrával rendelkező szervezeteknél vannak genderszemléletű, az állami és intézményi szektorban pedig főként gondoskodó jellegű próbálkozások a kisgyermekes nők hátrányainak csökkentésére. A nők és kisgyermekesek fogalmát azonban csak a munkáltatók elenyésző része képes szétválasztani, így a kisgyermekes munkavállalók és problémáik sokfélesége épp úgy kevésbé érzékelhető a munkáltatók számára, mint a női dolgozók gyermektől függetlenül létező munkahelyi szükségletei.

Azt, hogy Magyarországon a kisgyermekesek foglalkoztatási helyzetének jellemzői szorosan együttállnak a nők, és különösen a 30 alatti nők foglalkoztatási helyzetének jellemzőivel, a hagyományos női-férfi szerepmodellek erős hazai rögzülése magyarázza. A Népeségtudományi Kutató Intézet 2009-es felmérése szerint még mindig több mint a társadalom fele (53%) egyetért azzal, hogy a nőknek kizárólagosan otthon kell szerepet vállalniuk. Ez 7%-kal csökkent ugyan az előző, 2000-ben végzett adatfelvétel óta, ám az EU 27 tagországa közül így is csupán egy helyen, Lengyelországban nagyobb (65%) a konzervatív nemi szerepekkel egyetértők aránya. (18. sz. táblázat) Az idejét múlt szemlélet találkozása a gazdasági szükségletekből következő, kétkeresős családmodell gyakorlatával azt eredményezi, hogy a nők szabadideje – azaz a kereső és otthoni tevékenységekre, illetve fiziológiailag kötött szükségletekre fordított időn túl maradó idő – még mindig lényegesen kevesebb, mint a férfiaké. A KSH tízévente megismételt időmérleg felmérésének legutóbbi, 2012-ben publikált adatai szerint⁸ a férfiak átlagosan napi 15%-kal több szabadidővel rendelkeznek. A budapesti emberek az országos átlaghoz képest összességében kedvezőbb helyzetben vannak: nagyjából negyedórával kevesebbet dolgoznak, az időmegtakarítást pedig a szabadidejükben használják fel. Így a budapesti férfiak társadalmilag kötött⁹ tevékenységgel napi átlagban 405 percet töltenek, a nők ennél 46 perccel többet, a férfiak szabadideje napi átlagosan 306 perc, a nőké ennél 40 perccel kevesebb Budapesten – e kettő különbözetéből az is megállapítható, hogy a nők túlmunkája nem csak a szabadidő, hanem, kisebb mértékben, a fiziológiai

⁶ Forrás: Munkavégzés és családi kötelezettségek, 2010 c. tanulmány, 2011, KSH

⁷ A Fővárosi Esélyegyenlőség Módszertani Iroda 2013-as felmérése a munkahelyi esélyegyenlőség helyzetével az esélyegyenlőség bevezetésével kapcsolatban alapján

⁸ KSH: Időmérleg, 2009/2010 összefoglaló adattár, 2012, KSH, Budapest

⁹ Társadalmilag kötött tevékenység a tanulmány szerint: munka, tanulás, házimunka, gyermek ellátása, közlekedés, vásárlás

szükségekre fordított idő rovására is megy. A napi kötelező feladatokból a budapesti nők 218 percet töltenek a gyerekekkel, háztartással, vásárlással és ügyintézésrel, míg a férfiak mindössze ennek 48%-át (105 perc), a nőknek napi átlagban 34 perce, a férfiaknak 50 perce jut tanulásra, önképzésre. Az időtényezőket tekintve a konzervatív nemi szerepmodellek eredményeképp a ház és gyermek körüli feladatok kétharmada még mindig a dolgozó nőkre hárul.

3.3 Romák

A 2001. évi népszámláláskor 191 ezer, 2011-ben közel 316 ezer ember vallotta magát roma származásúnak. Ez utóbbi számnál azonban még mindig jóval nagyobbak az országos roma kutatások népességszám becslései. A Kemény István és Janky Béla által publikált 2003. évi országos roma-kutatás a cigány népesség 2003-as lélekszámát 600-650 ezer főre teszi.¹⁰ A roma lakosság lélekszámának éves növekedése a 2003-2014 időszakban évi kb. 12 és 15 ezer fő között lehetett, így Kemény és Janky becsléseire alapozva azt mondhatjuk, hogy jelenleg közelítőleg 780-830 ezer roma élhet Magyarországon, azaz a hazai cigányok a lakosság 8%-át tehetik ki, sőt, a becslések alapján modellezve 2021-re a roma népesség lélekszáma elérheti a 880-910 ezer főt. A csökkenő nem-roma népességgel szemben létszámuk nő, így az előrejelzések szerint a következő 50 évben népességen belüli arányuk a jelenlegi 8%-ról 11-13%-ra emelkedik. A 2011. évi népszámláláson 20 151 fővárosi lakos mondta magát romának, ők legnagyobb számban a VIII. kerületben élnek (3.050 fő), de 1.000 főt meghaladó számban laknak a IV., VII., IX., X., XIII., XIV., XV., XVIII., XX., XXI. kerületben is. A roma-kutatások becslése szerint a roma népesség fővárosi lélekszáma az országos lélekszám tizedére, közelítőleg 75-80 ezer főre tehető, ami 2021-ig 90-95 ezer főre nőhet.

A roma népesség átlagos életminősége, lakhatási színvonala, egészségi állapota, foglalkoztatottsága, iskolázottsága a társadalom egészénél lényegesen rosszabb. A magyarországi cigányok négyötöde található a legsó jóvedelmi harmadban és 18-20%-a a középső harmadban. A roma népesség születéskor várható élettartama, életkilátásai sokkal rosszabbak a magyar átlagnál, de még az alsó jóvedelmi harmadba tartozó nem roma népességnél is. A fővárosban az országos átlagnál kisebb mértékben, és más településen belüli mintákat alkotva jelenik meg a roma népesség szegregációja, e mellett a fővárosra is igaz, hogy lakóhelyüket tekintve a romák többsége elszűmosodott lakóterületeken, rossz minőségű lakásokban, nem megfelelő higiénés viszonyok mellett, sokszor rendezetlen lakhatási jogviszony közepette él.

A romák foglalkoztatási helyzetét tekintve rendkívül súlyos problémát jelent, hogy az aktív korú cigány népesség negyede semmilyen rendszeres munkavégzési tapasztalattal sem rendelkezik. Magyarországon az aktív korú romák mindössze 27%-ának van valamilyen munkája, beleértve az alkalmi munkát és a vállalkozói tevékenységet is, és mindössze 23% azok aránya, akiknek rendszeres munkája van. A roma foglalkoztatottak aránya a közép-magyarországi régióban azonban a többi régió értékeihez mérten kiugróan magasnak mondható, 57%, más magyarországi régiók értékei legalább 22%-kal elmaradnak ettől. A legrosszabb a helyzet az észak-magyarországi (17%) és az észak-alföldi régióban (14%). (19. sz. táblázat) Budapesten a romák 64%-ának van munkája, 57%-uk pedig rendszeres munkát végez, ami országos viszonylatban kiugróan jó mutatónak tekinthető, egyedül Pest megye mutatói közelítik meg ezt az értéket. (20. sz. táblázat) Budapesten is igaz azonban az országos jelenség, hogy a nemek szerinti foglalkoztatottság jelentősen eltér a roma népességen belül. Míg a fővárosi roma férfiaknak több, mint 75%-a, addig a nőknek mindössze 40%-a dolgozik rendszeresen. A roma nők foglalkoztatására negatívan hat, hogy a nemi szerepekhez kapcsolódó sztereotípiák a cigány népességben még erősebben rögzültek, mint az átlagpopulációban, így a szülőképes korú roma nők negyede gyakorlatilag folyamatosan inaktivitásba kényszerül, hiszen mind a családon belüli szereposztás, mind a munkáltatók előítéletei alapján gyermekeik mellett van a helyük.

A romák munkavállalásával kapcsolatos problémák egyik legfontosabb oka, hogy az aktív korúak több mint 70%-a legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezik. A 16-64 éves roma lakosság 17%-a még a 8 általánost sem fejezte be, és további 53% csupán 8 osztályos végzettséggel rendelkezik, csak 26%-uk szerzett valamilyen szakképzettséget is. Az érettségizettek aránya mindössze 2%, a diplomásoké pedig csak 1%. Az iskolázottság tekintetében a romák körében nagyok a területi egyenlőtlenségek, míg az északkeleti és a keleti területek mutatói a legrosszabbak, Közép-Magyarországon a legalább szakképzettséget szerettek aránya 56%, Budapesten 62%. Az alulképzettség a Fővárosi Esélyegyenlőség Módszertani Iroda (FEMI) korábban már

¹⁰ Kemény István és Janky Béla: A 2003. évi cigány felmérésről, 2004

hivatkozott felmérésében¹¹ válaszadó munkáltatók is visszajelezték problémaként. E mellett a kutatásban szereplő munkáltatók másik legfőbb problémaként az előítéletek jelenlétét említették.

Az előzetes becslések szerint a roma lakosság foglalkoztatási helyzete 2021-ig javulni fog az ország egészében, a legjelentősebb javulásra azonban a jelenleg is legjobb mutatókkal rendelkező központi régióban és Budapesten lehet számítani.

3.4 Fogyatékosok és megváltozott munkaképességűek

Magyarországon a 2011. évi népszámlálás szerint összesen 867 ezer fogyatékos illetve tartósan beteg, 15-64 éves korcsoportba tartozó ember él. A 2001. évi népszámlálás adataihoz képest jelentős, mintegy 265 ezer fős növekedést tapasztalhatunk. A 2011. évben 296 825 fő vallotta magát fogyatékosnak a 15-64 éves korosztályból. 47%-uk mozgássérült, 22%-uk értelmi fogyatékos, 13%-uk vak/gyengénlátó, 10%-uk siket/nagyothonhalló, 9%-uk pedig súlyos belsőszervi fogyatékos. A 15-64 éves, tartósan beteg, illetve fogyatékos ember 53%-a nő. A fővárosban közelítőleg 123 ezer 15-64 éves fogyatékos és tartósan egészségkárosodott ember él, közülük 38 ezer fő fogyatékos¹². A fővárosban élő fogyatékos személyek 35%-a mozgássérült, 20%-uk értelmi fogyatékos, 14%-uk vak/gyengénlátó, 13%-uk siket/nagyothonhalló, 10%-uk pedig súlyos belsőszervi fogyatékos, a nők aránya köztük az országos átlaggal megegyezik. Országosan a 867 ezer aktív korú, tartós egészségi problémával élő embernek mindössze 15%-a foglalkoztatott, ettől nem tér el szignifikánsan sem az általában kedvezőbb helyzetű közép-magyarországi régió, sem a főváros statisztikája. (21. sz. táblázat)

Ennek egyik oka lehet, hogy a munkaképes korú egészségkárosodott népesség átlagos iskolai végzettsége lényegesen alacsonyabb, mint az azonos korú populációé általában, noha az elmúlt években, a népesség többségéhez hasonlóan, az egészségkárosodott emberek körében is emelkedett az iskolázottság. Az aktív korú egészségkárosodott személyek körében még mindig igen jelentős a legfeljebb általános iskolát végzettek aránya: a teljes populáció egyharmadát teszik ki, szemben az azonos korú népesség egyötödös arányával. A FEMI korábban már idézett kutatása¹³ megerősíti a feltételezést, hogy a fogyatékos emberek helyzetét az is jelentősen nehezíti, hogy az akadálymentes közlekedés, a hivatalok, szolgáltató szervezetek, munkahelyek akadálymentes megközelítése a jelentős erőfeszítések ellenére sem megoldott. A foglalkoztatott fogyatékos emberek lakóhelye és munkahelye közötti kapcsolat fontos mutatója – az ingázáson kívül – a munkahelyre való bejárás időtartama, módja, vagyis a közlekedési eszköz. A munkába járó fogyatékos és nem fogyatékos emberek között főleg abban van eltérés, hogy igénybe vesznek-e közlekedési eszközt vagy sem. A fővárosban élő fogyatékos emberek inkább otthon dolgoznak és – ha tehetik – olyan munkahelyet választanak, amit gyalog is megközelíthetnek, mivel a munkahelyek elérése a közutak és a tömegközlekedés akadálymentességi hiányosságai miatt nehézkes. A felmérés szerint a harmadik nehezítő tényező a munkáltatókban a megváltozott munkaképességű dolgozókkal kapcsolatosan élő előítéletek tömkelege, és az ebből következő diszkrimináció. A Társi 2011. évben publikált adatai alapján az egészségkárosodással élő népesség 27%-át érte már a munkavállalás során hátrányos megkülönböztetés, minden tizedik megkérdezettet gyakran, vagy szinte mindig.

Az európai átlag felét alig meghaladó mértékű, alacsony foglalkoztatottságra tekintettel a tartósan egészségkárosodottak és fogyatékosokkal élők elsődleges jövedelmi forrása a rokkantsági nyugdíj (68%) és a rokkantsági járadék (14%). Az aktív korú, inaktív, fogyatékos emberek jelentős része folyamatosan ápolásra szorul, ami a családi körben élő fogyatékos ember esetében további családtagnak jelent állandó, a munkaerőpiactól távol tartó lekötöttséget. Az intézményekben élő fogyatékos személyek döntő része pedig helyhez kötött, ugyanakkor helyben nincs lehetősége munkát végezni. Az inaktív fogyatékos személyek közül tízből hatan egyáltalán nem tartják magukat alkalmasnak a munkavállalásra és nem is szeretnének dolgozni, ez az arány az országos és a budapesti adatokban hasonló. Országos szinten 13% képesnek tartja magát a munkára, de nem szeretne dolgozni, Budapesten ebben a kategóriában valamivel többen vannak, arányuk 19%. Azok aránya, akik szeretnének dolgozni, de nem keresnek munkát, az országos mintában 15%, Budapesten 11%. Az aktív álláskereső aránya országosan 12%, Budapesten 8%. Vagyis a fővárosi inaktív, egészségkárosodott emberek munkavállalási hajlandósága még az országosan jelentkező alacsony értéket is alulmúlja. (22. sz. táblázat)

¹¹ A Fővárosi Esélyegyenlőség Módszertani Iroda 2013-as felmérése a munkahelyi esélyegyenlőség helyzetével az esélyegyenlőség bevezetésével kapcsolatban alapján

¹² KSH, 2011, Népszámlálás

¹³ A Fővárosi Esélyegyenlőség Módszertani Iroda 2013-as felmérése a munkahelyi esélyegyenlőség helyzetével az esélyegyenlőség bevezetésével kapcsolatban alapján

A fővárosi egészségkárosodottak körében, a 16%-nyi foglalkoztatott 90%-a rendszeresen végez munkát (ideértve a csekély számú vállalkozót is), csak 10%-uk alkalmi munkavállaló. Az állandó munkahellyel rendelkezők (12%) fele részmunkaidőben dolgozik – ez az arány lényegesen meghaladja a részmunkaidős állások teljes populációra vetített elterjedtségét a magyar munkaerőpiacon. A fővárosi egészségkárosodással élő foglalkoztatottak körében a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók aránya 60%, míg 40%-uk részmunkaidőben dolgozik, vagyis a részmunkaidőben foglalkoztatottak aránya jelentős mértékben elmarad az országos értéktől.

Összegezve megállapítható, hogy az egészségkárosodottak munkavállalási esélyei az országhoz hasonlóan a fővárosban is kedvezőtlenek. A megváltozott munkaképességűek esélye különösen az integrált foglalkoztatási lehetőségek tekintetében kedvezőtlen, azaz a fogyatékos munkavállalók foglalkoztatását a piaci szféra nem vállalja fel. A dolgozó „szerencsések” döntő többsége nem „piaci” feltételek (és bérek) mellett foglalkoztatott.

3.5 Veszélyeztetett fiatalok

A fővárosban az átmeneti és tartós nevelésben élő gyermekek száma évek óta 2 000 fő körül mozog. A felmérések tanulsága szerint a depresszióságot kialakító tényezők (tanulási problémák, más kulturális kód és szokásrendszer) az intézményi nevelésben élők esetében összegződnek, hatványozódnak. Ezáltal nagymértékben predesztináltak lesznek arra, hogy felnőtt korukban a társadalom peremére szoruljanak, esély nélkül a felemelkedésre. Általános tapasztalatként elmondható, hogy a gyerekek jelentős hányada nagyobb korában kerül be az intézményhálózatba, sok időt tölt ott, és késői életkorban hagyja el az intézményeket.

Az intézményi nevelésből kikerülők a felnőtt életben többszörös hátránnyal indulnak. Ezen hátrányok egyik része a családi szocializációs minták hiányára vezethető vissza, másik része a kvalifikáció hiányából fakad. Az állami gondozottak között a 15-19 éves korosztályba tartozók 92%-a inaktív. Közülük a nagy többség még tanul (tankötelezettség miatt). A tovább nem tanulók képzetlenül vagy alacsony képzettséggel kerültek ki a munkaerőpiacra. Statisztikák szerint az általános iskolából történő lemorzsolódás az induló létszámokhoz képest 2,4%-os, a gimnáziumokból 8,5%-os, a szakmunkásképzőkből 32%-os. Ehhez hozzá kell tenni, hogy az érettségit adó középfokú oktatásba minimális számú intézményben nevelt fiatal kerül, a kevés továbbtanuló többsége – hagyományosan mondhatóan – a szakiskolák irányában tanul tovább, azonban közel harmaduk innen is lemorzsolódik. További nehézséget jelent, hogy maga az elhelyezkedés, illetve a munkahely megtartása olyan készségeket igényel (pl. alkalmazkodóképesség, feszültségtűrés, önmenedzselés stb.), amelyek az állami gondozott fiataloknál legtöbbször hiányoznak vagy gyengék.

Míg a családban élő pályakezdők mind anyagilag, mind a kapcsolati rendszerek tekintetében támaszkodhatnak a szülői háttérre, az intézményben nevelkedő fiatalok nagy részének az intézetből való kikerülés után a lakhatása sem megoldott, melynek hiányában a munkavállalás is szinte lehetetlen. A fiatalok nagy része talajtalanná válik, az intézmény elhagyásakor kapott életkezdesi támogatást rövidesen feléli, és a munkaerőpiacon való elhelyezkedésről a kezdeti kudarcok után – támogatás hiányában – gyorsan lemond. A munkakeresést feladja, munkanélküliként nem is regisztráltatja magát. Alkalmi és szezonális munkákból tartósan nem képes biztosítani megélhetését, életvitele kriminalizálódhat, esetleg a fedél nélkül élők számát gyarapítja. A fővárosi hajléktalanok körében – egyes becslések szerint – az intézményi nevelésből kikerülők aránya eléri a 25-30%-ot. Az intézményekből korábban kikerülők egy része a megszűnt munkásszállókról került az utcára. Az „intézetis” minősítés meglehetősen alacsony fokozatot jelent a hajléktalan-társadalom hierarchiájában is.

Az ellátó intézményrendszer a fiatalok alapvető ellátását biztosítja (lakhatásuk, ételmezésük és ruházódásuk a törvényi szabályozásnak megfelelő), a szakellátás területén azonban – a jogszabályi előírásoknak való konkrét megfelelés ellenére – jelentős az elmaradás. Szakma tanulására jelenleg mindössze két fővárosi gyermekotthonban van mód, ahol a szakmai képzés az adottságok szerint csupán a terápiás céloknak felel meg, az intézményesen biztosított pályaaorientációs tevékenység pedig alacsony hatásfokú. Az ellátórendszerből hiányzik a megfelelő számú, speciális felkészültségű tanár, illetve tematika és a szakmódszertani háttér is. Mindehhez társul még, hogy – az ország egészét figyelembe véve – a fővárosban és környékén van a legtöbb intézményi férőhely, így az intézményekből kikerülők elhelyezkedési esélyeit alapvetően a fővárosi munkaerőpiac elvárásai határozzák meg.

3.6 Idősek

Magyarországon a 60 évesnél idősebb népesség aránya az utóbbi harminc évben folyamatosan növekedett. Népességarányuk a népszámlálások időpontjában, 1980-ban 17,2%, 1990-ben 18,9%, 2001-ben

20,3%, 2011-ben 23,6% volt. A 60 év feletti életkori csoportban másfélszer annyi nő található, mint férfi, amely a férfiak átlagosan korábbi mortalitásával magyarázható. Az elmúlt években az ország egészéhez hasonlóan Budapest népessége is öregedett, az elmúlt öt évben a lakosság átlagéletkora 40,5 évről 41 év fölé nőtt. Budapesten az idős népesség aránya magasabb az országos átlagnál is. A 60 évesnél idősebb népesség népességaránya a népszámlálások adatai szerint, a fővárosban 1980-ban 20,3%, 1990-ben 21,5%, 2001-ben 23%, 2011-ben 25,4% volt – tehát 2011-ben minden negyedik budapesti lakos 60 év feletti. Budapesten az idősödő, 55-64 éves népesség aránya is 12% körüli értékről az elmúlt öt évben 14%-ot meghaladó szintre emelkedett. A 60 évesnél idősebb népesség aránya a legmagasabb (30% feletti) az I., II., V., XII., legalacsonyabb (22% alatti) a IV., VIII., X. kerületekben. Az idős férfinépesség az átlagosnál nagyobb arányban él a (budai) II. és XII., illetve jóval alacsonyabb arányban a IV., VII., VIII., IX., X., XXI., XXXIII. kerületekben. Az idős férfiak Budapest egyes kerületeiben jóval alacsonyabb életkort élnek meg, mint a nők. Becslések szerint, miután idős korba lépnek a „Ratkó-évjáratok” és azok gyermekei is, ez a kettős hatás már mindenképpen a korcsoportok arányvesztését eredményezi majd. Így az idősek aránya várhatóan az országban és a fővárosban folyamatosan és jelentősen emelkedik a közeljövőben is. Ezzel párhuzamosan Budapest népességének átlagéletkora 2021-re elérheti a 43 évet is, míg minden negyedik budapesti 65 év feletti lesz.

A foglalkoztatottság tekintetében az életkor emelkedésével növekszik a távolság az EU átlag és Magyarország paraméterei között. Az 50-64 éves népesség foglalkoztatási rátája az EU átlagában meghaladja az 55%-ot, míg Magyarországon ettől 8%-kal elmarad. Budapest e szempontból az országos átlagnál lényegesen kedvezőbb helyzetben van: a foglalkoztatási ráta eléri az uniós átlagot. Az 50-59 éves, idősödő korcsoporton belül a fővárosban az aktivitási ráta igen magas (78,5%), e mellett az 50 feletti foglalkoztatottak között a nők jelentősen alulreprezentáltak (vö.: a Nők című fejezetben írtakkal), ami jórészt a nők 40 év munkaviszony utáni nyugdíjazásának következménye lehet. Azonban magas a kohorsz munkanélküliségi rátája is: 10,5%; 2014-ben a fővárosban regisztrált álláskereső 35%-a az 50 feletti korosztályba, közel 18% az 55 feletti korcsoportba tartozott. A még foglalkoztatott 64 évesnél idősebb népesség aránya 2011-ben Magyarországon 3,7% volt, Budapesten ennek közel duplája (7%), de még ez is elmarad némiképp az EU-15-ök átlagától. (23. sz. táblázat) A hazai munkavállalók jóval korábban hagyják el a munkaerőpiacot, mint az átlagos uniós munkavállaló.

Az idősek foglalkoztatása a fővárosban a pénzügyi és kereskedelmi területen a legjelentősebb, foglalkozási főcsoportok szerint az idősebb foglalkoztatottak között a vezetői munkakörben dolgozók száma magasabb, mint a fiatalabb generációk között. Az előítéletek azonban ezt a csoportot is sújtják: a GKI Gazdaságkutató Zrt. Adler Judit kutató vezetésével zajlott vizsgálata¹⁴ megállapította, hogy a munkavállalókat az életkor előrehaladtával egyre kevésbé szívesen alkalmazzák a munkaadók. Az idősödő munkavállalók hátrányos helyzete mind a felvételi eljárásoknál, mind az elbocsátásoknál megjelenik. A legtöbb vállalkozásnál kevésbé, vagy egyáltalán nem aknázzák ki az idősebb munkaerő tudásátadással kapcsolatos hasznosságát. Az idősödő munkavállalók munkavállalással, munkavégzéssel kapcsolatos esélyegyenlőtlenségét főként a romló egészségi állapotból és a képzettségbeli hiányosságokból eredő problémákra vezetnek vissza a munkaadók, amely problémák költségessé teszik az idősödő munkavállalók alkalmazását. Ugyanakkor a munkaadók keveset tesznek az idősödő munkavállalók képzettségi szintjének és egészségügyi állapotának javítása érdekében.

3.7 Hajléktalanok

A hajléktalanok becsült száma Magyarországon 20-40 ezer fő között van. A Menhely Alapítvány adatbázisára épülő adatközlés szerint, az elmúlt öt év alatt legalább 48 ezer ember volt kénytelen hosszabb-rövidebb ideig közterületen éjszakázni, vagy hajléktalanok szállását igénybe venni. Ez az adat egyben azt is jelenti, hogy hátrahagyott gyerekekkel, közvetlen családtagjaikkal együtt öt év alatt legalább 100 ezer embert érintett közvetlenül a hajléktalanság Magyarországon. Ennél is jóval nagyobb számot kapunk, ha számba vesszük a lakhatásukban közvetlenül veszélyeztetett (pl. szívességi lakáshasználó, hiteltartozás miatt kilakoltatás által fenyegetett, nem lakás célú épületben élő) embereket, családokat. A hajléktalanság kialakulásában több probléma játszik szerepet, ezért kezelésében is többirányú segítséggel, az egészségügyi, a szociális és a foglalkoztatási szolgáltatások összekapcsolásával lehet csak eredményt elérni. A hajléktalanná válás okai közül a leggyakoribb a kapcsolati konfliktus, gyakori ok továbbá az intézményekből való kikerülés (nevelőotthon, kórház, szociális intézmény, börtön stb.). Ennek részben oka lehet az is, hogy a kórházi ágyak számának csökkentése nem járt együtt a pszichiátriai, valamint a szociális intézményi férőhelyek meghatározott mértékű növelésével. Ugyancsak növekedni látszik a gazdasági (jövedelmi, munkaerő-piaci) okokból bekövetkező hajléktalanság aránya.

¹⁴ A kutatás a 45 éven felüliek foglalkoztatásával kapcsolatos munkaállományi attitűdöket vizsgálta.

A fővárosban közelítőleg 9 ezer hajléktalan ember él. A fővárosi hajléktalanok közelítőleg harmada tölti éjszakáit közterületen, illetve nem lakás célú helységben (2 500-3 000 fő). További 2 000 fő éjjeli menedékhelyen alszik (szezonálisan jelentős ingadozással, tavasztól-őszig jóval többen éjszakáznak közterületen, illetve nem lakás célú helységben, mint télen). 4 400 fő, vagyis a hajléktalanok közelítőleg felének a számára áll rendelkezésre a fővárosban stabilabb lakhatási lehetőséget biztosító átmeneti szálló/családok átmeneti otthona férőhely. A 2013 és 2014-es évek folyamán a főváros legtöbb forgalmas közterületét érintően célzottan folyt a hajléktalan emberek felkutatása, és számukra a fővárosi ellátórendszerben a szabad férőhelyeken való elhelyezés biztosítása. Célvizsgálatok szerint a hajléktalanszállókon élők kisebb része rendszeres munkajövedelemért dolgozik (25-35%), hasonló arányban találhatók köztük alkalmi munkából élők. A kutatások szerint a hajléktalanok többségének életkora 38-44 év között van. A hajléktalan nők száma az elmúlt tíz évben becslések szerint megduplázódott, arányuk 25%-ra növekedett. A hajléktalanok számának valós és pontos meghatározása problematikus, ugyanis a fővárosban és közvetlen környékén sok ember él nem lakás célú helyiségekben, illetve önkényesen elfoglalt ingatlanban. Ezek az emberek nem „közterületen” élnek, lakáshelyzetük rendezetlensége és bizonytalansága miatt azonban hajléktalanoknak tekinthetők. A legtöbb utcán élő hajléktalan ember a rendszeres és bejelentett munka világából gyakorlatilag ki van rekesztve. Esetükben a pénzkereset (és az alapvető létfenntartás) biztosítása a kartonozásból, a guberálásból, illetve hajléktalan újságok eladásából származó bevétel. Azok a hajléktalanok, akik rendszeres szálláslehetőséghez jutnak, a munkavállalás szempontjából valamivel jobb helyzetben vannak. Bár bejelentett munkahely híján számukra is inkább a fekete- illetve szürke "munkaerőpiacon" adódik lehetőség. A regisztrált álláskeresőként nyilvántartott hajléktalanok száma nem ad pontos képet a munkanélküli hajléktalanok valós számáról, mivel csak egy részük jelenik meg a regisztrációban. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy az utóbbi 3 évben a regisztrált fővárosi álláskereső hajléktalanok száma is jelentős mértékben növekedett, és 2014 végén meghaladta a 2 000 főt. A regisztrált fővárosi álláskereső hajléktalanok döntő többsége férfi, 36-55 év közötti, általános iskolát, vagy még azt sem végzett. (24. sz. táblázat)

A hajléktalanok kapcsán mérhető fővárosi véleményeket, attitűdöket vizsgáló „Hajléktalanok Budapesten” elnevezésű kutatási program fő megállapítási közé tartozott, hogy a budapesti polgárok többsége, bár zavarja őket az utcán fekvő hajléktalanok látványa, támogatja a hajléktalanok megélhetési stratégiáit. Megoldásként a megkérdezettek elsősorban munkát adnának a hajléktalanoknak, illetve különféle intézkedésekkel a munkavállalásukat segítenék elő, és a munkáltatókat is szívesen támogatnák abban az esetben, ha hajléktalanokat foglalkoztatnának. A megkérdezettek (egyébként helyesen) úgy vélik, hogy az utcán élő emberek gyakran nem rendelkeznek (piacképes) végzettséggel, ezért a budapestiek hasznosnak tartanának a részükre kialakított átképzési programokat is, amellyel szintén elősegíthetik a munkába állásukat.

2013 óta a Budapest Esély Nonprofit Kft. is évente, komplex panel-kutatás keretében vizsgálja a fővárosi közfoglalkoztatásba bevont hajléktalan emberek életkörülményeit, a közfoglalkoztatás élethelyzetükre gyakorolt hatását. A kutatás mindkét évében megerősítésre kerültek az alábbi összefüggések: a fővárosi közfoglalkoztatásban dolgozó hajléktalanok általános szociális, lakhatási, életviteli, jövedelmi lehetőségei, valamint egészségi állapotuk szempontjából jobb helyzetben vannak, mint az a fővárosi hajléktalanokra általában jellemző. A fővárosi közfoglalkoztatásban dolgozó hajléktalanok nyílt munkaerő-piaci foglalkoztatáshoz való hozzáférési esélye alacsony szintű, ezért a közfoglalkoztatás, döntő többségük számára a rendszeres és bejelentett jövedelemszerző tevékenység egyetlen legálisan elérhető formája. A fővárosi közfoglalkoztatásban dolgozó hajléktalanok közfoglalkoztatásból származó jövedelme havi (háztartási) bevételeik jelentős részét adja, amennyiben ettől elesnének, más forrásokból (pl. segélyek igénybevétele, alkalmi munka) csak jóval szerényebb havi bevételekkel rendelkeznének. A közfoglalkoztatásba bekapcsolódó hajléktalanok alapvetően pozitív várakozásokkal és attitűdökkel bírnak annak tekintetében, hogy a közfoglalkoztatásban való részvétel várhatóan milyen hatást gyakorol élethelyzetük alakulására, azonban a kutatás megerősíti a komplex – egészségügyi, képzési, szociális és foglalkoztatási elemeket is tartalmazó – beavatkozások szükségességét a szélesebb kört elérő, fenntartható eredmények elérése érdekében, illetve hangsúlyozza a hajléktalanság megelőzésének szerepét.

4 FOGLALKOZTATÁST SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK A FŐVÁROSBAN

A 2010-2014 közötti időszakban Budapesten a foglalkoztatást segítő szolgáltatások is változtak. E szolgáltatások jelentős része állami szervezésűvé, illetve finanszírozásúvá vált. A Fővárosi Önkormányzat, illetve szervezeti egységeinek és a kerületi önkormányzatoknak elsősorban a közfoglalkoztatás megszervezése során állnak fenn kötelezettségei, de közös feladataik vannak a munkanélküliek segélyezésének, szűrésének, továbbá a munkaerőpiacra kivezetést segítő beavatkozások tervezésének és működtetésének területén is. A Fővárosi Önkormányzat kötelező feladata e területen elsősorban a hajléktalanokra irányul. Ezen kívül feladata az Egyenlő bánásmód törvényben előírt települési esélyegyenlőségi program működtetése, amelynek szintén van a foglalkoztatási ágazatra gyakorolt hatása. E két feladatot elsősorban a Budapest Esély Nonprofit Kft. útján látja el, de a hajléktalan emberek elhelyezkedési esélyeinek javítása terén szerepet vállal a BMSZKI is.

4.1 A közfoglalkoztatás működése

A közfoglalkoztatás szabályozása több éve folyamatos átszervezésen megy keresztül. A szabályozás 2012 márciusának végétől lehetővé tette, hogy 6 és 8 órában, illetve 3-4 hónapnál hosszabb időtartamban biztosítson foglalkoztatást a közmunkásoknak. A munkavállaláshoz már nem csak a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban (FHT) részesülők juthatnak, hanem bármely regisztrált álláskereső is. Jellemző a munkavállalói aktivitásra, hogy egy-egy státusz feltöltésénél kétszeres-háromszoros a túljelentkezés, így a „bekerülés” sok esetben várólista alapján történik. A közvetített ügyfelek között a foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesülők hangsúlyozottan szerepelnek az ellátatlanokhoz képest. A közfoglalkoztatás a kommunális területek, azaz a fővárosi közterületek (az FKF Zrt. bevonásával), a fővárosi közparkok (a FŐKERT Zrt. bevonásával) és a strandok, gyógyfürdők napi gondozására terjed ki. Kerületi közfoglalkoztatás az adott önkormányzattal kötött szerződések alapján történik. A közfoglalkoztatást szabályozó új törvény nem teszi lehetővé, hogy a kerületi intézményben dolgozók munkáltatója egy külső társaság legyen, így a feladatot a Budapest Esélytől kénytelenek voltak visszavenni a kerületi önkormányzatok. A fővárosban regisztrált munkanélküli hajléktalan személyek számára a Fővárosi önkormányzat változatlanul a tulajdonában lévő Budapest Esély Nonprofit Kft.-n keresztül biztosítja a munka- és a közmunka lehetőségét. A Budapest Esély feladata ez ügyben a fővárosban regisztrált hajléktalan álláskeresőket bevonása az egyes fővárosi közfeladatok ellátására. A Fővárosi Önkormányzat és a BFK Munkaügyi Központ hajléktalanokat ellátó kirendeltsége által közvetített személyek vonhatóak be. A lehetséges keretszámot pedig az illetékes munkaügyi kirendeltség aktuális támogatási keretei determinálják.

A fővárosban élő hajléktalan emberek több információs csatornán keresztül értesülhetnek az induló közfoglalkoztatási programokról. Leggyakrabban, a Budapest Esély által jelezett munkaerőigényre válaszul, a munkaügyi kirendeltség közvetíti ki a munkavégzésre alkalmas jelentkezőket. A regisztrált álláskeresőknél kiközvetítés esetén – ha egészségügyileg alkalmasak – kötelező elvállalniuk a munkát, ellenkező esetben együttműködési kötelezettségüknek nem tesznek eleget és törlik őket a regisztrációból. Az aktív korú ellátásban részesülők, (foglalkoztatást helyettesítő támogatás) számára a támogatás megítélésének egy éves időszakán belül kötelező 30 napos munkát vállalniuk. (Amennyiben nem sikerül közfoglalkoztatásban elhelyezkedniük, úgy önkéntes munkával (az erre regisztrált civil szervezetnél), vagy háztartási munkával a megfelelő APEH bejelentést követően, illetve egyszerűsített munkavállalásával is teljesíthetik ezt a kötelezettségüket). Másik jellemző útja a hajléktalan emberek számára szervezett közfoglalkoztatásba való bekapcsolódásnak, ha közvetlenül a Budapest Esély ügyfélszolgálatán érdeklődik az ügyfél. Jellemzően a hajléktalan ügyfelek egymásnak is átadják az információkat, a már közfoglalkoztatásban dolgozók is szólnak a szállótársuknak, ismerősüknek stb. Ebben az esetben (ha éppen nincsen induló közfoglalkoztatási program, vagy már betelt a fogadható jelentkezők keretszáma) várólistára kerül az ügyfél, és így a soron következő felvételnél tud belépni a közfoglalkoztatásba.

Budapest Főváros Kormányhivatalának Munkaügyi Központja 2014 év végéig, mintegy 5375 fővárosi hajléktalan – vagy fővárosi bejelentett lakcímmel nem rendelkező – álláskeresőt regisztrált. Ez a szám lényegében megegyezik a 2013 évben regisztráltak létszámával (5395).

2013-ban ún. „hosszabb időtartalmú” foglalkoztatás keretében folyt a közfoglalkoztatás. Az év során a Budapest Esély összesen 14 programot indított, a 3-5 fős ügyviteli munkakörre szóló közfoglalkoztatási programtól a 223 főre tervezett téli közfoglalkoztatási programmal bezárólag. A munkában lévők száma éves átlagban 133 fő volt, ez a tervezett 111%-a, az év során mindvégig többszörös túljelentkezés és magas belépési hajlandóság volt tapasztalható. Az őszi-téli időszakban a központi, ún. „téli képzéses közfoglalkoztatás” miatt gyors ütemben növekedett az állományi létszám. Míg a június végi átlaglétszám 109 fő/hó volt, az év végére ez 133 fő/hó

növekedett. A 2013/2014-es téli áthúzó program feltöltése 3 ütemben történt, 2013. novemberi kezdéssel mintegy 173 fő került be, majd decemberben újabb 50 fő csatlakozhatott a képzést is biztosító programhoz. A 2013-as év során összesen 895 fő kereste fel a Budapest Esély ügyfélszolgálatát, 665 fővel kötöttek munkaszerződést, mintegy másfélszer annyit, mint 2012-ben (439).

Az áthúzó téli közfoglalkoztatási program 2014 márciusától – két hónapos időtartamra – 150 státusz feltöltésével zárult. A magas létszámú áthúzó közfoglalkoztatás stabil létszámot biztosított a fővárosi közüzemi vállalatok kínálta tavaszi munkák elvégzésére, az év első, májusban induló foglalkoztatási programjáig. Ezt követően a cég folyamatosan indította a közmunkaprogramokat, az év során összesen tizenkettőt, melyből nyolc kifejezetten a hajléktalan munkavállalók elhelyezkedését segítette. Márciustól az év végéig 50 státuszt a Fővárosi Idősek Otthona vett igénybe, konyhai kisegítő, udvartakarító és mosodai segéd munkás munkakörökre. Az év végére átlagban 93 fő segítette az FKF Zrt., 63 fő a Főkert Zrt. munkáját, a strandokon 16 fő vett részt a terület karbantartási munkálatokban. 2014 decemberében, a képzéssel egybekötött munkaprogramban, 60 státuszon parkgondozói és település karbantartói képzésekre, valamint munkaerő-piaci felkészítő tanfolyamra kapcsolódhattak be az álláskereső. A megnövekedett létszám miatt 2014-ben brigádvezetői státuszok feltöltésére is sor került, így 7 érettségizett ügyviteli munkatárs és 3 csoportvezető segítette a közfoglalkoztatás megvalósítását. A cég egyik jelentős közfoglalkoztatási programja a roma zenészek közfoglalkoztatására irányult, ami 2014-ben, május kivételével, 10 fő, decembertől 20 fő bevonásával zajlott. A program a képzett roma zenészek számára biztosítja az önbecsülésük és szaktudásuk megőrzéséhez szükséges foglalkoztatást. Az általuk összeállított roma kulturális programok a közintézmények programkínálatát gazdagítják.

Összességében a 2014-es év foglalkoztatási adatai a 2013-as év mutatóit is felülmúlták, az átlagléttség szinte duplájára, 235 főre emelkedett, a 2013-ban jellemző, négy hónapos munkaszerződéseket pedig felváltotta a hat hónapos vagy annál is hosszabb foglalkoztatási időtartam, mely a munkavállalók szociális egzisztenciája szempontjából komoly előrelépés. Bár a szerződéskötések száma és az ügyfélszolgálat forgalma hasonló nagyságrendet mutat a 2013-as évvel, a hosszabb időtartamú programok magas létszámú és kiegyenlítettebb közfoglalkoztatást biztosítottak. A 2014-es évben a cég először alkalmazta – a munkaügyi központtal történt egyeztetést követően – a munkaszerződések meghosszabbítását, így a decemberben induló téli közfoglalkoztatási programban 136 dolgozó hosszabbítással folytathatta a munkát. (25. sz. táblázat, 26. sz. ábra)

A Budapest Esély 2013-ban már csak a VIII. és, 2013. július 31-ig, a XIV. kerület számára szervezte a közfoglalkoztatást. A megszólított ügyfelek száma 1 366 fő. A cég összesen 678 db, kerületi közfoglalkoztatásra irányuló szerződés megkötését készítette elő, de saját státuszra csak 235 munkaszerződést lehetett kötni. 2014-ben már csak a VIII. kerület számára szervezhette a cég a közfoglalkoztatást, április 30-ig, a nagyszabású, képzésekkel egybekötött téli közmunka program lejártáig. Ez idő alatt a közmunka programba közvetített ügyfelek száma 511 fő, közfoglalkoztatásra irányuló szerződés 335 fő számára készült, ebből a Budapest Esély saját státuszán 105 fő dolgozott (27. sz. táblázat).

A Budapest Esély 2013-14-ben is vizsgálta a közfoglalkoztatásban résztvevő ügyfeleinek a szolgáltatással kapcsolatos elégedettségét. Az ügyfelek intézménnyel való elégedettsége nyolc vizsgálati szempont tekintetében 4,5-ös vagy a feletti átlagot mutat, vagyis kiváló. Az ügyfelek intézménnyel való elégedettsége öt vizsgálati szempont tekintetében 4-4,5-ös átlag (jó-kiváló) között helyezkedik el. Az összes szempont összevont értékelése alapján az ügyfelek intézménnyel való általános elégedettségének átlagértéke 4,5-ös. Az ügyfelek szakemberekkel való elégedettsége az összes vizsgálati szempont tekintetében 4,5-ös vagy a feletti átlagot mutat, vagyis kiváló. Az összes szempont összevont értékelése alapján, az ügyfelek szakemberekkel való elégedettségének átlagértéke 4,6-os. Ennél valamivel gyengébb az ügyfelek felkínált munkákkal való elégedettsége, egy szempont kivételével 4-es átlagú. Ugyanakkor az ügyfelek elérhető fizetéssel kapcsolatos átlagos elégedettsége a közepesnél is gyengébb mértékű (2,9). A szolgáltatás tekintetében az ügyfelek közelítőleg 14,3%-a nyilatkozott úgy, hogy a szolgáltatás színvonala jobb volt, mint amire előzetesen számított, több mint 80% az előzetes elvárásainak megfelelőnek értékelte a szolgáltatást. Mindössze a válaszadók kevesebb, mint 5%-a minősítette nem megfelelőnek a szolgáltatást. A szolgáltatással kapcsolatos jövőbeni elvárások kapcsán a kérdésre választ adó ügyfelek döntő részben és szignifikáns mértékben a részletesebb tájékoztatás, a személyre szabott ügyintézés, valamint többféle szolgáltatás biztosítása iránti igényüket fejezték ki.

4.2 Munkaerő-piaci szolgáltatások

Az álláskereső munkába segítése a Budapest Esély három szolgáltatási csoportjában történik. A cég egyrészt a közfoglalkoztatásra jelentkezők, illetve az ott dolgozóknak, másrészt az EU-s támogatású foglalkoztatás-fejlesztő projektek résztvevőinek, harmadrészt a Munkaügyi Központok kiszervezésében, az általuk közvetített álláskeresőknak segít bejutni a piaci munkahelyekre.

2013-14-ben a Társaság a 30/2000.(IX.15.) GM rendelet alapján nyújtott munkaerő piaci szolgáltatást ügyfeleinek. A szolgáltatás konkrét célja a regisztrált álláskereső munkae-erő-piaci elhelyezkedésének segítése, inaktivitásba süllyedésük megakadályozása, a tartós munkanélküliség kezelése, annak megelőzése egyéni (munka-, pálya-, rehabilitációs, pszichológiai, álláskereső tanácsadás) és csoportos (álláskereső technikák oktatása, integrációs csoport) szolgáltatások nyújtásával. A szolgáltatások nyújtásának célja volt, hogy a munkát keresők rendelkezzenek az álláskeresőzéshez szükséges megfelelő ismeretekkel, gyakorlattal, a munkaerőpiacra történő bejutásuk felgyorsuljon, megelőzve ezzel a hosszú távú munkanélküliségüket. A megjelent ügyfelek nagy része álláskeresőési esélyeik növeléséhez, álláskeresőési technikáik fejlesztéséhez kért segítséget. A cég emellett vállalta, hogy a megjelent ügyfelek 20%-át elhelyezkedéshez segíti.

A programban 2013. augusztus 1 – 2014. június 30. között a munkaerő-piaci szolgáltatásba vont ügyfelek száma 1 607 fő volt, ebből 680 főt egyéni tanácsadásban részesült, 927 fő álláskeresőési technikákat oktatáson vett részt. Az ügyfeleknek a 2014-es év felénél lezárult program hatósági szerződésben rögzített, a szolgáltatásoktól elvárt eredményénél nagyobb arányban, 25%-ban sikerült a szolgáltatásnyújtást követően elhelyezkednie, önállóan vagy támogatással.

A 2014 szeptemberétől újrainduló program 2015. június végéig tartott. Ez idő alatt a szolgáltatásba vont ügyfelek száma: 1 242 fő volt, közülük egyéni tanácsadásban 410 fő (2014 végéig 182 fő), integráló csoportban 832 fő (2014 végéig 309 fő) vett részt. A program hatására 270 fő helyezkedett el, ami arányaiban 4%-kal az előző ciklus eredményei alatt marad, de a hatósági szerződésben vállalt értéknél még mindig magasabb. (28. sz. táblázat)

A Társaság Programiroda nevű egysége folytatta az uniós és hazai forrásokból finanszírozott, foglalkoztatásfejlesztési komplex projektek végrehajtását. A 2013-14-es év projektjeinek szakmai eredményei felsorolásszerűen a következők:

1. TÁMOP-1.4.3-10/1-2F-2011-0003 (Út a piaci munka világába) (2012. április 1.–2014. június 30.)

A Budapest Esély Nonprofit Kft. és az Esély Labor Egyesület alkotta konzorcium egy összetett foglalkoztatásfejlesztési projekt megvalósítására vállalkozott 2011 és 2014 között. A vállalt feladatok között egyaránt szerepelt gyakorlati tevékenység, kutatási munka és módszertani fejlesztés. A projekt célja egy új, munkáltató-orientált rendszer kidolgozása és „próba üzembe helyezése” az aktív korú, inaktív személyek nyílt munkaerő-piacra segítéseért. A sokszínű munkáltatói érdekek megjelenítéséhez és figyelembe vételéhez a nonprofit munkaerő kölcsönzés kidolgozása és a szolgáltatások következetes módszertanilag kidolgozott innovációja adott alapot. A munkáltató-orientált szolgáltatási rendszer két pillérre épült. Egyrészt a bevontak felkészítése a nyílt munkaerő-piacon való megfelelésre, másrészt a piaci munkahelyek érdekeltté tétele, kiszolgálása számukra hasznos munkaerővel. A munkáltatói igényekre való orientáltságot pedig az európai gyakorlatban már sok helyen bevált nonprofit munkaerő-kölcsönzés rendszere segítette. A közfoglalkoztatás integráló funkciójának rendszerszintű fejlesztése érdekében Országos Közfoglalkoztatási Módszertani Központ létrehozására került sor. A projekt keretében létrehozott MUNKAPOCS Nonprofit Munkae-erő Kölcsönző és Közvetítő Iroda 15 lehetséges munkáltatóval vette fel a kapcsolatot a munkaerő kölcsönzés konkrét megvalósítása érdekében. Keretszerződés megkötésére 11 munkáltatóval került sor, közülük a projekt ideje alatt 8 munkáltató vette igénybe az Iroda szolgáltatását. A potenciális munkáltatóknál összesen 143 állásinterjú lebonyolítására került sor (adott esetben egy projekt résztvevő több interjúján is részt vett). A projektbe bevont 60 fő hátrányos helyzetű álláskereső közül 36 főt sikerült kihelyezni a nyílt munkaerő-piacra, közülük 14 főt a munkáltatók továbbfoglalkoztattak a támogatási időszak lejárta után. Összességében a projektbe vont hátrányos helyzetű álláskeresők közel kétharmada munkahelyhez jutott.

2. OMMF-11-P-0087 (Közfoglalkoztatás biztonságosan) (2012. október 1.– 2014. március 31.)

A projekt átfogó célja a biztonságos munkavégzés támogatása a közfoglalkoztatás terén, a munkahelyi baleset számának csökkenése a közfoglalkoztatásban. A projekt eredményeként elkészült és szabadon hozzáférhető e-dokumentum formában egy, a biztonságos közfoglalkoztatást bemutató szakmai kiadvány foglalkoztatás-szervezőknek, az önkormányzatok és közfoglalkoztató szervezetek részére. Elkészült egy, a biztonságos munkavégzésről, kapcsolódó jogokról szóló figyelemfelkeltő kiadvány a közfoglalkoztatásban résztvevőknek, illetve 15 fő vezető/brigádvezető részesült munkahelyi balesetek megelőzését szolgáló, 15 fő

vezető/brigádvezető munkahelyi elsősegélynyújtó képzésben. A projekt tevékenységeinek hatására a közfoglalkoztatottak körében növekednek a munkahelyi biztonsággal kapcsolatos ismeretek, a közfoglalkoztató szervezetek országsszerte segítséget kaptak a foglalkoztatási tevékenységük biztonságosabbá tételéhez.

3. KMOP-5.1.1/B-12-k-2012-0004 – „Csepel déli lakóközpont szociális célú rehabilitációja” (2013. április 1. – 2015. január 31.)

A városrehabilitációs projekt keretében a Budapest Esély Nonprofit Kft. 45 fő számára munkaerő-piaci beilleszkedést és iskolai felzárkózást, pályaválasztást elősegítő tevékenységeket látott el, komplex munkaerő-piaci szolgáltatások és szakképzés, valamint munkatapasztalat szerző gyakorlat biztosításával. A felnőttképzési programba összesen 30 fő került bevonásra, 10 fő számára a cég fogyóelektródás, védőgázos ívhegesztő szakképzést, 20 fő számára pedig személy- és vagyonőr szakképzést nyújtott. További szolgáltatásként folyamatos egyéni és csoportos mentorálást biztosított az oktatásban való hiánytalan részvétel érdekében, az ügyfeleknek lehetőségük volt a projekt által biztosított pszichológus szolgáltatásait is igénybe venni. Az OKJ-s szakmát adó felnőttképzéseket sikeresen befejező projektrésztvevőknek lehetőségük volt a MUNKAPOCS Munkaerő Kölcsönző és Közvetítő Irodán keresztül elhelyezkedni, három hónapig tartó munkatapasztalat szerző gyakorlat keretében. A kölcsönző iroda biztosította a csepeli és Csepel környéki munkáltatók bevonását. A projekt ideje alatt a szakképzésbe bevont 30 fő közül összesen 12 fő helyezkedett el bejelentett munkahelyen, 4 főt sikerült a munkaerő kölcsönzőn keresztül támogatott formában elhelyezni, 8 fő pedig a projekt segítségével, annak hatására, de nem önállóan helyezkedett el a nyílt munkaerő-piacon. Egyéb felnőttképzésben és pályaaorientációs tanácsadásban a Burattino Iskola 9-11. évfolyamába járó fiatalok közül összesen 15 fő részesült. A munkaerő-piaci beilleszkedést és iskolai felzárkóztatást elősegítő tevékenység részeként a kiválasztástól kezdődően a projekt lezárásáig valamennyi résztvevő számára biztosított volt az egyéni és/vagy csoportos mentorálásban való részvétel. A mentori tevékenység alapvető célja a szakmai és munkavállalói kompetenciák erősítése és fejlesztése volt, emellett kiterjedt a szociális és mentális kondíciók fejlesztésére, a képzés sikeres elvégzésére, valamint az azt követő munkavállalás elősegítésére.

5 FŐVÁROSI SZOLGÁLTATÁSOK A MUNKÁLTATÓK SEGÍTÉSÉÉRT – A TELEPÜLÉSI ESÉLYEGYENLŐSÉGI PROGRAM

A Főváros települési esélyegyenlőségi programját a Fővárosi Közgyűlés 1558/2010 (VIII.26.) számú határozatával fogadta el, végrehajtását a Budapest Esély Nonprofit Kft. koordinálja, illetve a Társaság szervezi a szakmai tevékenységeket. Az akadálymentesítési tervezést, tanácsadást, felmérést a Budapest Eséllyel kötött megállapodás alapján 2013-14-ben a Motiváció Alapítvány végezte. Az esélyegyenlőségi program célja, hogy hozzájáruljon a különböző társadalmi csoportok egyenlő esélyű városhasználatához, ezáltal a társadalmi integrációhoz. Ennek érdekében ösztönzi a társadalmi csoportok közötti párbeszéd kialakulását, támogatja egyes hátrányos helyzetű csoportok beilleszkedését.

A Főváros, a foglalkoztatás támogatása érdekében, a helyben lévő munkáltatók számára is biztosít különböző szolgáltatásokat. Így szakmai kiadványok, rendezvények, fórumok, illetve képzések és információs szolgáltatás segítségével támogatja a munkavállalók munkahelyi beilleszkedését. E mellett az intézményi és civil segítő szervezetek módszertani koordinációját is ellátja, fenti szakmai kiadványok készítésébe és terjesztésébe, illetve a szakmai fórumokba és képzésekbe is bevonva ezen szervezetek szakembereit. Ezeket a szolgáltatásokat a fővárosban a Budapest Esély Nonprofit Kft. nyújtja, közszolgáltatási szerződés keretében. A szolgáltatások nagy része a munkahelyi befogadást és a befogadó munkahelyek kialakítását támogatja és ösztönzi, a feladatot a Budapest Esély esélyegyenlőségi irodája, a Fővárosi Esélyegyenlőségi és Módszertani Iroda (FEMI) koordinálja, a feladatok elvégzésébe a Főváros ügyosztályai, intézményei és egyéb partnerek, pl. fővárosi társadalmi szervezetek is bekapcsolódnak.

A FEMI három szakfeladat-csoportot lát el. Koordinálja a Fővárosi Önkormányzat által elfogadott Fővárosi települési esélyegyenlőségi program végrehajtását, részt vesz további szakmai stratégiai anyagok kidolgozásában, továbbá olyan szakmai hálózati együttműködésekkel dolgoz ki, illetve korábban kidolgozottakat működtet, amelyek közvetlenül a foglalkoztatás fejlesztését támogatják. Eszközül álláskeresőknél és szakembereknek szóló képzéseket, munkáltatóknak szóló képzéseket és tanácsadást egyaránt használ. A szakmai fejlesztést és modellprogramok kidolgozását-kipróbálását uniós finanszírozású projektekben, hazai és külföldi partnerekkel oldja meg, egyúttal biztosítva a főváros foglalkoztatáspolitikai és esélyegyenlőségi

törekvéseinek nemzetközi képviseletét. A FEMI három fő feladatköre nem választható el élesen egymástól, hiszen a foglalkoztatás fejlesztése és a társadalmi integráció erősítése a települési esélyegyenlőségi terv egyik prioritása is, a szakmai hálózatépítés, koncepciók és szakmai anyagok kidolgozása, illetve projekttervezés-végrehajtás pedig a társadalmi integrációhoz kötődő stratégiai célok elérésére szolgáló eszközszer alapja, illetve része.

A fővárosi települési esélyegyenlőségi program végrehajtása, szakmai stratégiai anyagok kidolgozása és hálózatépítés területén elvégzettek 2010-2014 között, az esélyegyenlőségi program szerkezetének megfelelő sorrendben részletezve:

5.1 Az átfogó prioritások területén végzett tevékenységek

1. Horizontális megjelenítés: 2010-14 között az egyenlő bánásmód, társadalmi integráció szempontjai bekerültek a kidolgozott egyéb szakmai anyagokba, így a következőkbe: Fővárosi hajléktalanügyi koncepció, Szociális szolgáltatástervezési koncepció, Autizmussal élőket segítő koncepció, Budapest 2030 – a Főváros új városfejlesztési koncepciója, Budapest 2014-2020 integrált településfejlesztési stratégia, rövid távú településfejlesztési operatív programok (2014-17). Továbbá: a főváros szakértői több kerületi esélyegyenlőségi program kidolgozásában közreműködtek (Újbuda, Csepel, Angyalföld, Óbuda stb.).
2. Társadalmi dialógus: szakmai kommunikációs felületek (honlapok, levelezőlisták) működtetése, konzultáció társadalmi szervezetekkel (Civil Konzultációs Tanács), döntéselőkészítő szakmai partnerségek generálása az érintettek bevonásával, ezek működtetése (pl. Fővárosi Migrációs Kerekasztal, Foglalkoztatási Kerekasztal, Roma-Net stb.). 2013-14-ben tervezet készült az új fővárosi civil koncepcióhoz, illetve javaslatok az idősbárát önkormányzat cselekvési terv kialakításával kapcsolatban.
3. Monitorozás és fejlesztés: monitoring rendszer kidolgozása, a foglalkoztatási és kisebbségekkel kapcsolatos fővárosi aktivitások évente a (jelen anyaghoz hasonló) Foglalkoztatási és esélyegyenlőségi monitori jelentésbe kerülnek.

5.2 Folyamatban lévő konkrét tevékenységek

1. Általános intézményi akadálymentesítés: fizikai és infokommunikációs akadálymentességi tevékenység, hajléktalan, időskorú és fogyatékos emberek számára biztosított szolgáltatások szakmai felügyelete. 2013-14-ben megvalósult: a Hivatal épületének, online felületeinek felmérése, közterületek akadálymentességében konzultáció (folyamatos), szakirányú pályázatfigyelés és tanácsadás (folyamatos), szakirányú képzések kidolgozása, tartása munkáltatók, szakemberek, iskolás fiatalok számára (folyamatos), ingyenes jogi tanácsadás fogyatékos, idős és hajléktalan személyek számára (folyamatos). Továbbá esélyegyenlőséggel kapcsolatos érzékenyítő képzés szociális szakemberek számára 1 alkalommal, 22 résztvevővel. A fizikai és infokommunikációs akadálymentesség fejlesztése érdekében 2013-14-ben a Főváros a Budapest Esélyen keresztül a Motiváció Alapítvánnyal működött együtt. Az együttműködés keretében az Alapítvány a fővárosi intézmények és hivatali egységek számára, illetve az új beruházások, intézmény és közterület felújítások kapcsán akadálymentesítési tanácsadást nyújtott, beleértve az ehhez szükséges felmérést, pályázatfigyelést és pályázati támogatását. A szerződés keretében elkészült a Főpolgármesteri Hivatal épületére vonatkozó akadálymentességi felmérés, illetve a végrehajtott akadálymentesítési tevékenység monitorozása, továbbá megvalósult a Főváros honlapjának akadálymentességi- és könnyen érthetőségi vizsgálata a WCAG 2.0 szempontjai szerint.

A városfejlesztési koncepcióban megjelölt akadálymentesítési feladatokkal kapcsolatban, általánosságban megfogalmazható, hogy a Főváros a koncepció életbelépésétől kezdődően az új beruházások esetén következetesen figyelembe veszi az akadálymentesség szempontjait. A közterületek és középületek felújításához szintén kér akadálymentesítéssel kapcsolatos szaktanácsadást. A fővárosi teljes intézmény és közterület rendszer akadálymentességi felmérése egyelőre folyamatban van, így friss átfogó adatok az akadálymentes felületekről nem állnak rendelkezésre. Elkészült a Főváros hivatali épületeinek felmérése, amelynek eredménye szerint az épület részben akadálymentes, a teljes akadálymentességhez, különösen infokommunikációs téren további fejlesztésre van szükség. A Főváros honlapjának akadálymentességi vizsgálata megállapította, hogy az az akadálymentesség minimum feltételeinek is csak részben felel meg. Az értékelés szintén javaslatokat tesz a fejlesztésekre.

2. Munkáltatók és szolgáltatók, illetve a fővárosi munkaerő-piac befogadó szemléletének erősítése: szakemberek és (intézményi, civil és forprofit) munkáltatók számára továbbképzések, kiadványok,

módszertani tanácsadás nyújtása. Képzést, foglalkoztatást és integrációt támogató szociális segítséget tartalmazó, komplex projektek végrehajtása, hátrányos helyzetű álláskereső elhelyezése érdekében.

3. Elhelyezkedést segítő programok kidolgozása: a hátrányos helyzetű munkavállalói csoportok munkaerő-piaci reintegrációt célzó komplex kerületi, kerületközi programok egységes szakmai módszertanának, valamint, ehhez kapcsolódóan a munkanélkülieket érintő esetkezelési új, innovatív modelljének megalapozása. Ennek bázisán 2013-14-ben a hajléktalan személyek munkaerő-piaci reintegrációját célzó komplex, mezőgazdasági szektorban működő foglalkoztatási program, felsőfokú végzettségű álláskereső elhelyezkedését támogató, kreatív digitális foglalkoztatási program kidolgozása megtörtént, előbbi végrehajtására várhatóan 2016-tól kerül sor, Kompolt Község Önkormányzatával együttműködésben.
4. Innovatív foglalkoztatási programok generálása, működtetése: Európai Unió finanszírozású, modellértékű fővárosi foglalkoztatási programok működtetése, illetve részvétel partnerként innovatív fővárosi foglalkoztatási programokban (pl. „Út a piaci munka világába”, „Sarok-pont”, „Család velem, karrier előttem” projektek.) Szakmai partnerként a koordinátor szervezet részt vett a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft. megváltozott munkaképességűek nyílt munkaerő-piaci elhelyezkedését és tranzitfoglalkoztatását támogató (R.É.V.), illetve a Belügyminisztérium fogvatartottak társadalmi reintegrációját célzó projektjeiben.
5. Mobil szűrések programok kidolgozása: az egészséges életmódra ösztönző, prevenciós és szűrőprogramok minden lakossági csoporthoz való eljuttatásának támogatása, egészséggel kapcsolatos lakossági szemléletformálás. Hajléktalan személyek, idősek, hátrányos helyzetű fiatalok célcsoportokra program kidolgozása megtörtént.
6. Lakossági érzékenyítés: honlapon, középiskolásoknak szóló komplex érzékenyítő és önkéntes programon keresztül (2010-14) – kapcsolódva a középiskolások számára kötelező közérdekű munkavégzéshez, ebben önkénteskedési lehetőséget adva. Az ifjúsági és oktatási ügyekkel foglalkozó ügyosztállyal partnerségben 2013-14-ben évente közel 30 középiskolás számára közösségi szolgálati tevékenység szervezése, társadalmi problémák iránt érzékenyítő iskolai kampányban (Egymásra lépni tilos!). E mellett működik az Egymásra lépni tilos! kampány Facebook profilja és honlapja is, friss, társadalmi integrációval kapcsolatos híreket, eseményeket megjelentetve.

5.3 A foglalkoztatás-fejlesztés, ezzel kapcsolatos szakmai stratégiai anyagok kidolgozása és hálózatépítés területén végzett tevékenységek

Az esélyegyenlőségi módszertani szolgáltatást, elektronikus tanácsadás formájában, e-mailben 12 szervezet vette igénybe, foglalkoztatás ügyben. 2013-14-ben során munka- és magánélet összeegyeztetése témában, munkahelyi esélyegyenlőség témában összesen 9 képzést tartottunk (23 képzési nap), összesen 150 főt meghaladó résztvevővel. Elkészült a főváros foglalkoztatási és esélyegyenlőségi tevékenységeiről szóló monitori jelentés a 2012/2013 első féléves időszakról, amelyet a közgyűlés 2014. január végén elfogadott. A koordinátor szervezet részt vesz a Munkáltatók Esélyegyenlőségi Fóruma, a nemzetközi szervezeteket összefogó Metropolis Net munkájában, továbbá, az autizmussal élők érdekében végzett korábbi munka folytatásaként, regisztrált az Autizmusügyi Országos Hálózatba, mint foglalkoztatási szolgáltató. A Guide! című fejlesztési projekt egyik eredményeképp tanulmány készült a projektszemléletű komplex esetkezelésről, amely a foglalkoztatás-fejlesztés, ezen belül is a nyílt munkaerő-piaci elhelyezés hatékony eszköze lehet. A hátrányos helyzetű álláskereső, különösen a hajléktalan személyek tranzitfoglalkoztatása érdekében 2013-14-ben panelkutatás indult a hajléktalan személyek foglalkoztatása témájában.

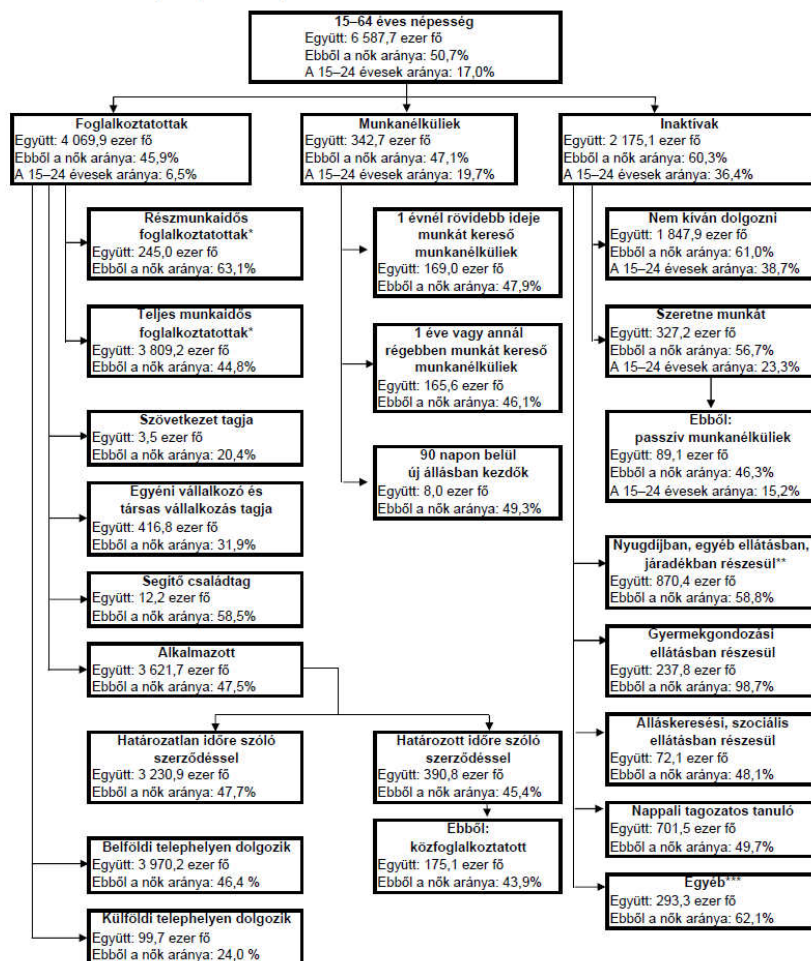
6 MELLÉKLET: TÁBLÁZATOK ÉS ÁBRÁK

1.sz. táblázat: A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása Magyarországon (2008-2014)

Év	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Gazdaságilag aktívak	Gazdaságilag nem aktívak	15–64 éves népesség	Aktivitási arány	Munkanélküiségi ráta	Foglalkoztatási ráta
	ezer fő					%		
2008	3.849	329	4.178	2.616	6.794	61	8	57
2009	3.751	420	4.172	2.599	6.771	62	10	55
2010	3.750	475	4.225	2.545	6.769	62	11	55
2011	3.779	468	4.247	2.524	6.770	63	11	56
2012	3.843	475	4.317	2.398	6.716	64	11	57
2013	3.906	448	4.355	2.331	6.686	65	10	58
2014	4.070	343	4.413	2.175	6.588	67	8	62

Forrás: KSH, 2015, idősoros adatok

2. sz. ábra: A 15-64 éves népesség munkaerő-piaci státusza a 2014-es évben

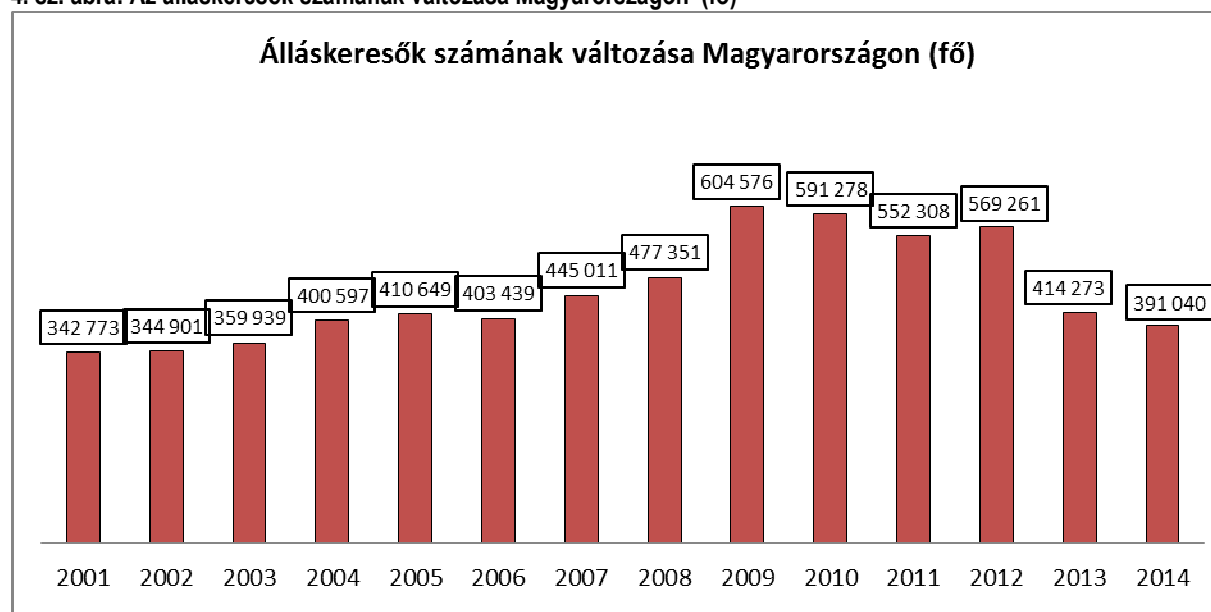
Forrás: KSH, 2015

3. sz. táblázat: A 15–64 éves népesség foglalkoztatási rátája és munkanélküliségi rátája az Európai Unió országaiiban (a 2008,2013,2014 években)

Ország	Foglalkoztatási ráta, százalék			Munkanélküliségi ráta, százalék		
	2008	2013	2014	2008	2013	2014
Ausztria	70,8	71,4	71,1	4,2	5,4	5,7
Belgium	62,4	61,8	61,9	7,0	8,5	8,6
Bulgária	64,0	59,5	61,0	5,7	13,0	11,5
Ciprus	70,9	61,7	62,1	3,8	16,1	16,4
Csehország	66,6	67,7	69,0	4,4	7,0	6,2
Dánia	77,9	72,5	72,8	3,5	7,2	6,8
Egyesült Királyság	71,5	70,5	71,9	5,7	7,7	6,3
Észtország	70,1	68,5	69,6	5,6	8,9	7,5
Finnország	71,1	68,9	68,7	6,4	8,3	8,8
Franciaország	64,8	64,1	64,2	7,4	9,9	9,9
Görögország	61,4	48,8	49,4	7,9	27,7	26,7
Hollandia	77,2	74,3	73,9	2,7	6,7	6,9
Horvátország	60,0	52,5	54,6	8,7	17,5	17,5
Írország	67,6	60,5	61,7	6,1	13,3	11,5
Lengyelország	59,2	60,0	61,7	7,2	10,5	9,1
Lettország	68,2	65,0	66,3	8,0	12,1	11,1
Litvánia	64,4	63,7	65,7	5,9	12,0	10,9
Luxemburg	63,4	65,7	66,6	5,1	5,9	5,9
Magyarország	56,4	58,1	61,8	7,9	10,2	7,8
Málta	55,5	60,8	62,3	6,0	6,5	5,9
Németország	70,1	73,5	73,8	7,6	5,3	5,1
Olaszország	58,6	55,5	55,7	6,8	12,3	12,9
Portugália	68,0	60,6	62,6	8,1	17,0	14,5
Románia	59,0	60,1	61,0	6,1	7,4	7,1
Spanyolország	64,5	54,8	56,0	11,3	26,2	24,6
Svédország	74,3	74,4	74,9	6,3	8,2	8,1
Szlovákia	62,3	59,9	61,0	9,5	14,3	13,2
Szlovénia	68,6	63,3	63,9	4,5	10,3	9,9
Európai Unió–28	65,7	64,1	64,9	7,1	11,0	10,3

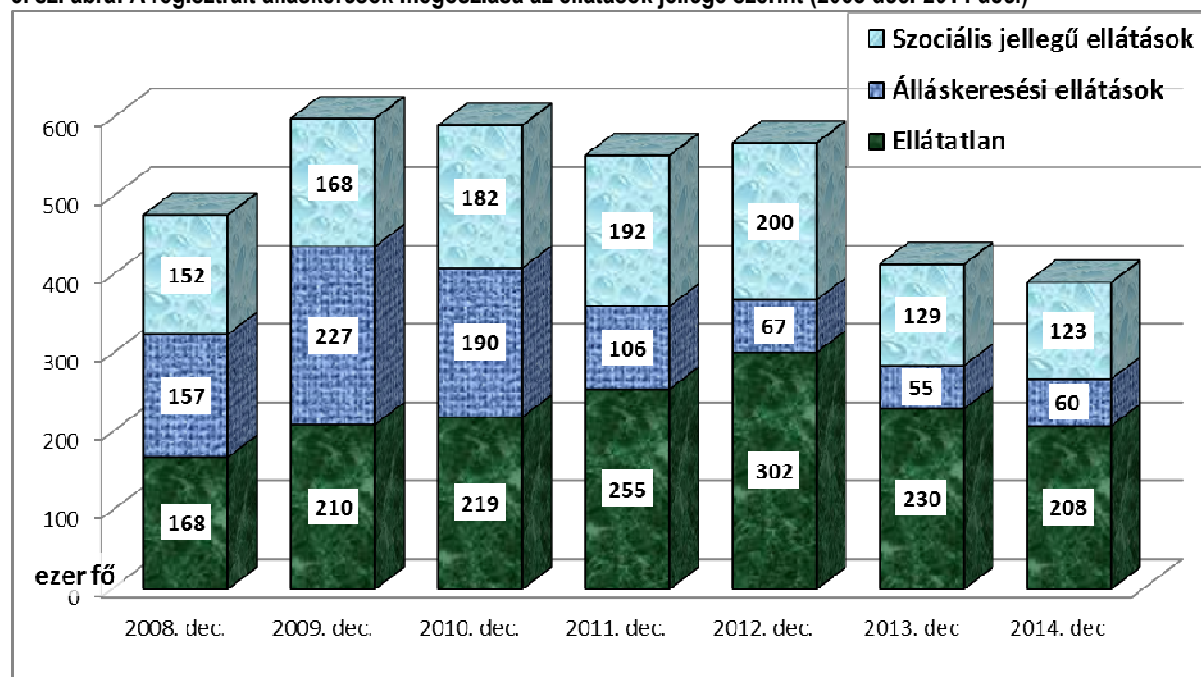
Forrás: KSH és Eurostat idősoros adatai

4. sz. ábra: Az álláskeresők számának változása Magyarországon (fő)

Forrás: NFSZ, idősoros adatszolgáltatás

5. sz. ábra: A regisztrált álláskeresők megoszlása az ellátások jellege szerint (2008 dec.-2014 dec.)

Forrás: NFSZ, idősoros adatszolgáltatás

6. sz. ábra: Közfoglalkoztatottak átlagos éves és várható létszáma (2013-2016)

	2013	2014	2015	2016
Teljes munkaidős	111	180	207	251
Részmunkaidős	18	3	3	3
Összesen	129	183	210	254

*2015-2016-ra MNB előrejelzés

Forrás: KSH és Portfolio.hu grafika, 2015

7. sz. ábra: A foglalkoztatás alakulása közfoglalkoztatás nélkül (ezer fő)

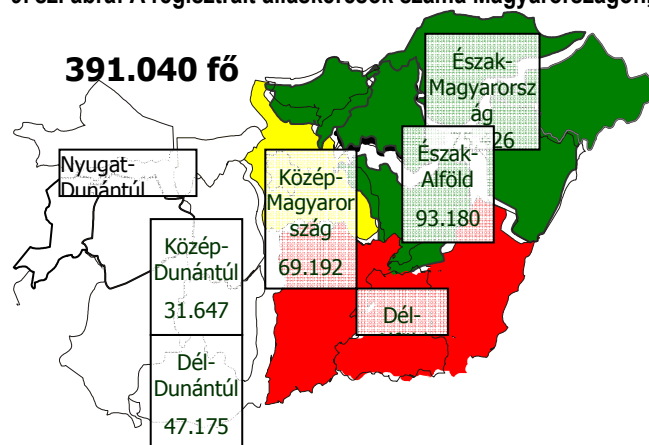
Forrás: KSH és Portfolio.hu grafika, 2015

8. sz. táblázat: A 15-64 éves népesség gazdasági aktivitása régióként (2014)

Területi egység	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Gazdaságilag aktívak	Gazdaságilag inaktívak	Népesség	Munkanélküliségi ráta	Aktivitási arány	Foglalkoztatási ráta
	ezer fő					%		
Közép-Magyarország	1 299	86	1 384	583	1 967	6,2	70,4	66,0
Közép-Dunántúl	465	27	493	231	724	5,6	68,1	64,3
Nyugat-Dunántúl	440	21	461	207	668	4,6	69,0	65,8
Dél-Dunántúl	357	31	388	222	610	7,9	63,6	58,6
Észak-Magyarország	432	50	482	293	775	10,5	62,2	55,7
Észak-Alföld	572	77	649	349	998	11,9	65,1	57,3
Dél-Alföld	505	50	556	291	847	9,0	65,6	59,7
Magyarország összesen	4 070	343	4 413	2 175	6 588	7,8	67,0	61,8

Forrás: KSH adatszolgáltatás, 2015

9. sz. ábra: A regisztrált álláskeresők száma Magyarországon, régióként, 2014

Forrás: NFSZ, 2015

10. sz. táblázat: A regisztrált álláskeresők relatív mutatói (2014. dec.)

Régiók és megyék / Regions and counties	A nyilvántartott álláskeresők aránya / The ratio of registered jobseekers compared to	
	a gazdaságilag aktív népességhez** (%) / the economically active population** (%)	a munkavállalás körű népességhez** (%) / the population in employment** (%)
Közép-Magyarország - Central Hungary	4,9	3,4
Budapest	4,1	3,0
Pest	6,1	4,1
Közép-Dunántúl - Central Transdanubia	6,4	4,1
Féjér	6,8	4,3
Komárom-Esztergom	6,0	3,8
Veszprém	6,3	4,0
Nyugat-Dunántúl - Western Transdanubia	4,9	3,2
Győr-Ménfőcsanak-Sopron	2,7	1,8
Vas	4,8	3,1
Zala	8,5	5,5
Dél-Dunántúl - Southern Transdanubia	12,3	7,1
Bács-Kiskun	11,0	6,6
Somogy	15,5	8,6
Tolna	10,1	5,8
Észak-Magyarország - Northern Hungary	16,3	9,0
Borsod-Abaúj-Zemplén	17,9	9,6
Heves	11,8	6,9
Nógrád	18,4	10,1
Észak-Alföld - Northern Great Plain	13,0	8,8
Hajdú-Bihar	13,9	8,4
Jász-Nagykun-Szolnok	12,2	7,2
Szabolcs-Szatmár-Bereg	17,9	10,2
Dél-Alföld - Southern Great Plain	9,3	5,7
Bács-Kiskun	10,4	6,3
Békés	10,3	6,0
Csongrád	7,2	4,6
Összesen - Total	8,9	5,6

Forrás: NFSZ, 2014/dec. havi részletes adatok

11. sz. táblázat: A fővárosi 15-64 népesség gazdasági aktivitásának fő mutatói (2008-2014)

	Foglalkoztatottak (ezer fő)	Munkanélküliek (ezer fő)	Gazdaságilag aktívak (ezer fő)	Gazdaságilag inaktívak (ezer fő)	15-64 éves népesség	Munkanélküliségi ráta (%)	Aktivitási arány (%)	Foglalkoztatási ráta (%)
2008	736	33	769	372	1 141	4,3	67,4	64,5
2009	731	49	780	374	1 154	6,3	67,6	63,3
2010	719	73	792	377	1 169	9,2	67,8	61,5
2011	723	78	801	379	1 180	9,7	67,9	61,3
2012	753	78	831	342	1 172	9,4	70,8	64,2
2013	756	69	825	348	1 173	8,4	70,3	64,5
2014	772	49	822	323	1 144	6	71,8	67,5

Forrás: KSH, 2015

12. sz. táblázat: A 15-64 éves népesség gazdasági aktivitást kifejező fő összehasonlító mutatók értékei (2014)

	Munkanélküliségi ráta (%)	Foglalkoztatási ráta (%)
EU-28	10,3	64,9
Magyarország	7,8	61,8
Közép-Magyarország	6,2	66
Budapest	6	67,5

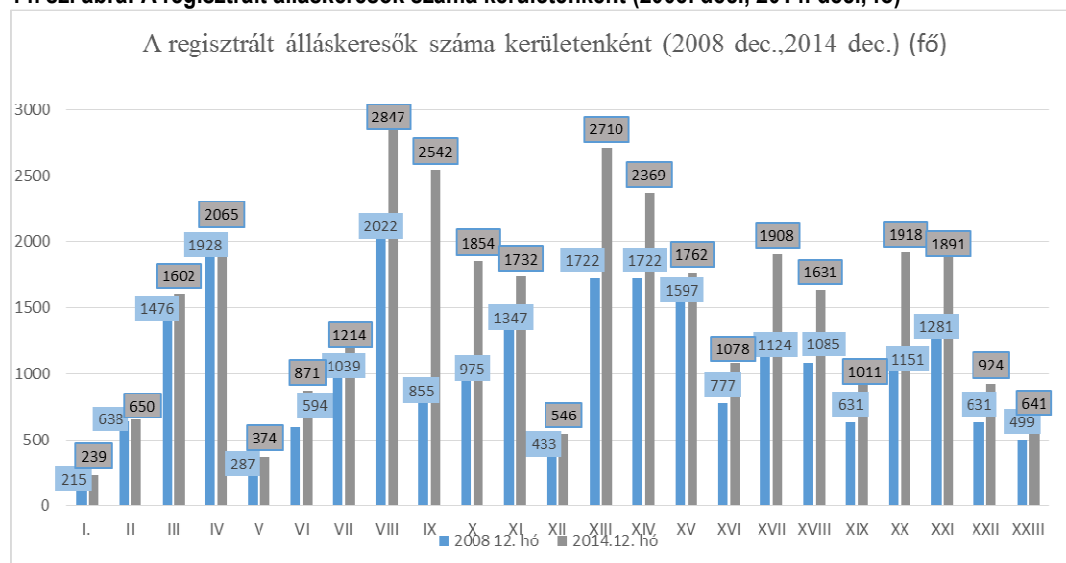
Forrás: Eurostat és KSH, 2015

13. sz. táblázat: Regisztrált fővárosi álláskereső fő megoszlási mutatói, 2008-2014 (fő)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Regisztrált álláskereső	23.990	43.152	47.771	45.076	48.141	38.457	34.204
Pályakezdő munkanélküliek (fő)	1.062	1.129	2.503	2.001	3.548	2.791	2.220
Férfi	10.984	21.207	22.910	21.229	22.998	18.408	16.059
Nő	13.006	21.945	24.861	23.847	25.143	20.049	18.145
20 éves vagy fiatalabb	426	470	894	536	928	684	653
21-25	2.072	3.650	4.214	3.541	4.623	3.313	2.691
26-35	6.528	13.202	13.202	11.707	11.034	7.978	6.543
36-55	12.483	21.689	23.758	23.380	23.662	18.803	16.339
55 évesnél idősebb	2.481	4.141	5.703	5.912	7.894	7.679	7.978
8 ált.-nál kevesebb	510	860	1065	1.107	1.174	892	865
Általános iskola	5.829	10.085	11.406	11.253	12.220	9.557	8.814
Szakiskola, szakmunkásképző	5.336	9.886	10.344	9.481	10.154	8.208	7.129
Szakközépiskola, technikum, gimn.	8.766	16.094	17.981	16.557	17.461	14.172	12.204
Főiskola, egyetem	3.503	6.217	6.969	6.674	7.130	5.628	5.191

Forrás: NFSZ, időszoros adatközlés, 2015

14. sz. ábra: A regisztrált állás keresők száma kerületenként (2008. dec., 2014. dec., fő)

Forrás: NFSZ, idősoros adatközlés, 2015

15. sz. táblázat: A budapesti népesség gazdasági aktivitás szerint, nemenként

Terület	Foglalkoztatott	Munkanélküli	Inaktív kereső	Eltartott	Összesen
Nő					
Főváros	358 474	21 856	366 687	215 881	962 898
Férfi					
Főváros	387 544	28 182	189 887	209 410	815 023

KSH, 2011

16. sz. táblázat: A budapesti nők gazdasági aktivitás szerint, korcsoportonként

10. SZ. táblázat: A budapesti munkavégzési aktivitás szerinti, korcsoportonként							
Terület	-14	15-29	30-39	40-49	50-59	60-	Összesen
	éves						
Foglalkoztatott							
Főváros	-	26,58% 92 861	22,59% 78 897	30,52% 106 611	20,31% 70 932	9 173	(349301=15-60 éves, 100%) 358 474
Munkanélküli							
Főváros	-	40,62% 8 704	21,04% 4 509	24,83% 5 320	13,51% 2 895	428	(21428=15-60 éves, 100%) 21 856
Inaktív kereső							
Főváros	56	22 828	21 298	15 138	63 116	244 251	366 687
Eltartott							
Főváros	111 255	82 630	7 468	7 590	4 293	2 645	215 881
Összesen							
Főváros	111 311	34,79% 207 023	18,85% 112 172	22,63% 134 659	23,73% 141 236	256 497	(595090=15-60 éves, 100%) 962 898

KSH, 2011

17. sz. táblázat: Nettó átlagbér és nemenkénti létszámadatok a versenyszférában és a költségvetési szektorban 2008/2014

2008/2014

bérek forintban	2008		2014		változás (100%=2008)	
versenyszektor átlagbér	119 054		165 525		139%	
költségvetési szektor átlagbér	130 849		137 358		105%	
ebből						
közigazgatás védelem és kötelező társadalombiztosítás	152 304		170 458		112%	
oktatás	124 708		161 339		129%	
egészségügy	117 595		141 668		120%	
szociális	102 128		67 157		66%	
	2008		2014		változás (100%=2008)	
foglalkoztatás nemenként, ezer főben	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi
ipari szektor	368	872	361,5	887,8	98%	102%
szolgáltatás versenyszféra	557	639,7	563,5	629,8	101%	112%
költségvetési szektor	788,9	454,6	898,6	554,3	114%	62%
összesen	1713,9	1966,3	1823,6	2071,9	106%	105%

KSH Statadat, 2015 alapján¹⁵

18. sz. táblázat: A konzervatív nemi szerepek támogatottságának megoszlása a következő állítás alapján: "A férfi feladata a pénzkeresés, a feleségé a háztartás és a család ellátása"

A tábla az egyetértők arányát mutatja (%)

Iskolai végzettség	2000. évi felvétel	2009. évi felvétel	Vélemény eltérés
8 általános	74,5	54,2	-20,1
Szakmunkásképző	62,9	55,4	-7,4
Érettségi	52,2	53,7	+1,6
Felsőfokú végzettség	53,0	51,2	-1,8
Átlagosan	60,65	53,625	-7,025

Forrás: KNI, 2010

19. sz. táblázat: A romák gazdasági aktivitása az egyes régiókban, 2010. (%)

N=1.965	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl
dolgozó, pénzkereső	17%	14%	21%	57%	35%	34%	26%
munkanélküli	32%	39%	24%	14%	16%	15%	29%
GYES, GYED, háztartásbeli	21%	18%	19%	9%	17%	18%	16%
nyugdíjas, egyéb inaktív	30%	28%	35%	20%	32%	33%	29%

Forrás: Roma társadalom – 2010 (Kutatási zárótanulmány), Marketing Centrum OPK Kft.

¹⁵ átlagbérek, versenyszféra és költségvetés: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli030.html

költségvetés szektoronkénti átlagbérek: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli036.html

foglalkoztatottak száma nemenként, gazdasági áganként: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli005c.html

20. sz. táblázat: A romák foglalkoztatási színvonala az egyes megyékben, 2010 (%)

megye (N=1.965)	volt már munkája	van munkája	rendszeres munkája van
Budapest	84%	64%	57%
Pest	88%	59%	54%
Győr-Moson-Sopron	84%	47%	42%
Komárom-Esztergom	92%	39%	37%
Vas	90%	38%	26%
Zala	76%	32%	26%
Fejér	92%	32%	24%
Hajdú-Bihar	68%	29%	25%
Baranya	83%	28%	26%
Somogy	79%	28%	26%
Heves	79%	28%	22%
Veszprém	91%	24%	24%
Bács-Kiskun	90%	21%	19%
Csongrád	81%	19%	19%
Tolna	77%	16%	11%
Békés	69%	16%	9%
Borsod-Abaúj-Zemplén	69%	15%	13%
Nógrád	76%	13%	10%
Szabolcs-Szatmár-Bereg	69%	9%	8%
Jász-Nagykun-Szolnok	54%	9%	7%

Forrás: Roma társadalom – 2010 (Kutatási zárótanulmány), Marketing Centrum OPK Kft.

21. sz. táblázat: A fogyatékos emberek foglalkoztatási rátája, 2010, (%)

	Foglalkoztatott (%)	Nem foglalkoztatott (%)
Magyarország	15	85
Közép-Magyarország	14	86
Budapest	16	84

Forrás: Társi Zrt.: Az egészségkárosodott népesség helyzete Magyarországon, 2011, Budapest

22. sz. táblázat: A fogyatékos emberek munkavégzésre vonatkozó szándéka, 2010 (%)

	Aktív álláskereső (%)	Szeretne dolgozni, de nem keres munkát (%)	Képesnek tartja magát a munkára, de nem szeretne dolgozni (%)	Nem tartja képesnek magát a munkára, nem akar dolgozni (%)
Magyarország	12	15	13	60
Közép-Magyarország	7	13	24	55
Budapest	8	11	19	61

Forrás: Társi Zrt.: Az egészségkárosodott népesség helyzete Magyarországon, 2011, Budapest

23. sz. táblázat: Nyugdíj mellett munkát végez (65 éves és idősebb népesség százalékában)

EU-15	Magyarország	Budapest
8%	3%	7%

Forrás: Eurostat és KSH 2011. évi népszámlálási alaptáblák

24. sz. táblázat: Regisztrált álláskereső hajléktalanok száma és fő megoszlási mutatói a fővárosban (2009-2014, fő)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Összesen	1.374	1.500	1.746	1.948	2.300	2.005
Regisztrált álláskereső hajléktalanok nemek szerinti megoszlása a fővárosban						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Férfiak	973	1.049	1.204	1.372	1.609	1.378
Nők	401	451	542	576	691	627

Regisztrált álláskereső hajléktalanok életkor szerinti megoszlása a fővárosban						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
18 - 35 év	286	303	338	341	409	332
36 - 50 év	624	709	850	861	960	799
51 - 60 év	449	470	532	723	900	803
60 év felett	15	18	26	23	31	71
Regisztrált álláskereső hajléktalanok iskolai végzettség szerinti megoszlása a fővárosban						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ált. iskolai végz. nélkül	95	114	132	150	156	129
általános iskola	696	744	910	971	1.128	993
szakiskola, szakmunkásképző	360	438	474	557	604	531
gimnázium, szakközépiskola	169	159	187	205	294	238
Technikum	31	21	17	24	31	23
főiskola, egyetem	22	23	26	41	87	90

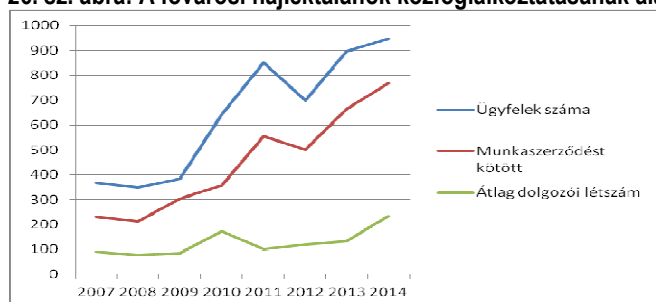
Forrás: NFSZ, idősoros adatközlés, 2015

25. sz. táblázat: A fővárosi hajléktalanok közfoglalkoztatásának alakulása 2013-2014-ben (fő)

közfoglalkoztatás közszolgáltatás	2013. évi	2014. évi
Ügyfelek száma	895	948
Munkaszerződést kötött	665	767
Átlag dolgozói létszám	133	235

Forrás: Budapest Esély, 2013-14

26. sz. ábra: A fővárosi hajléktalanok közfoglalkoztatásának alakulása 2007-2014-ben (fő)

Forrás: Budapest Esély, 2014

27. sz. táblázat: A kerületi közfoglalkoztatás szervezési adatai (fő)

Kerületi közfoglalkoztatás	2013	2014
Ügyfelek száma	1 366	511
Munkaszerződés saját státuszra	235	105
Munkaszerződés kerületi intézményekhez	443	230
Saját státuszon dolgozók átlagos létszáma éves szinten	113	135

Forrás: Budapest Esély, 2014

28. sz. táblázat: A munkaerő-piaci közszolgáltatás teljesítménye 2013-15, két áthúzóó program (fő)

Munkaerő-piaci közszolgáltatás	2013-14	2014-15
a) Ügyfelek száma	1 607	1 242
b) Képzésben/integráló csoportban részt vett	927	832
c) Egyéni tanácsadásban részt vett	680	410
d) Munkaszerződést kötött	413	270

Budapest Esély, 2014